

II

(Informācija)

EIROPAS SAVIENĪBAS IESTĀŽU UN STRUKTŪRU SNIEGTI PAZIŅOJUMI

EIROPAS KOMISIJA

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Komisijas paziņojums par nelikumīga un nesaderīga valsts atbalsta atgūšanu

(2019/C 247/01)

Saturš

	Lpp.
1. IEVADS	2
2. VISPĀRĪGIE PRINCIPI	3
2.1 Atgūšanas mērķis un tvērums	4
2.2 Lojālas sadarbības princips	4
2.2.1 Vispārīgais princips	4
2.2.2 Lojālas sadarbības principa piemērošana informācijas apmaiņai	4
2.3 Atgūšanas pienākums	5
2.4 Atgūšanas pienākuma robežas	5
2.4.1 Eiropas Savienības tiesību vispārējie principi	5
2.4.2 Noilguma periods	9
2.5 Valsts tiesību piemērošana un Komisijas atgūšanas lēmumu tūlītēja un efektīva izpilde	10
3. KOMISIJAS UN ATTIECĪGĀS DALĪBVALSTS LOMA	10
3.1 Komisijas loma	11
3.2 Dalībvalsts loma	11
4. ATGŪŠANAS LĒMUMA ĪSTENOŠANA	12
4.1. Lūgums pagarināt lēmuma izpildes termiņu	12
4.2 Ievirzes sanāksme	13
4.3 To saņēmēju identificēšana, no kuriem jāatgūst atbalsts	13
4.3.1 Uzņēmumu grupai piederoša atbalsta saņēmēja identificēšana	13
4.3.2 Atgūšanas rīkojuma attiecināšana uz citu subjektu: saimnieciskā pēctecība	13
4.3.3 Nodokļu pasākumu atbalsta saņēmēji	15
4.4 Atgūstamo summu kvantificēšana	15
4.4.1 Nodokļu pasākumi	16
4.4.2 Atgūšanas procentu aprēķināšana	16
4.5 Atgūšanas rīkojumu izsniegšana	17
4.6 Atgūšanas provizoriskā īstenošana	17
4.7 Alternatīvi atgūšanas veidi	18
4.8 Maksātspējas procedūras	19

4.9	Atgūšanas procedūru provizorisks un galīgā slēgšana	20
5.	TIESVEDĪBA VALSTU TIESĀS	20
6.	KOMISIJAS ATGŪŠANAS LĒMUMA NEIZPILDES SEKAS	21
6.1	Pārkāpuma procedūra	21
6.1.1	Prasības saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu	21
6.1.2	Prasības saskaņā ar LESD 260. panta 2. punktu	22
6.2	Lietas <i>Deggendorf</i> judikatūra	23
7.	NOBEIGUMA NOTEIKUMI	23

1. IEVADS

1. Eiropas Komisija ("Komisija") 2012. gadā sāka īstenot Valsts atbalsta modernizācijas programmu ("VAM")⁽¹⁾. VAM ietvaros Komisija ir vienkāršojusi un konsolidējusi vairākas pamatnostādnes. Pieņemto tiesību aktu kopums turklāt ir pastiprinājis dalībvalstu atbildību un palielinājis sadarbību starp Komisiju un dalībvalstīm valsts atbalsta noteikumu izpildes jomā. Rezultātā dalībvalstis piešķir lielāku atbalstu bez iepriekšējas Komisijas kontroles. Junkera vadītā Komisija ir īpaši pievērsusies šim jautājumam, un kopš 2015. gada vispārējā grupu atbrīvojuma regula ("VGAR")⁽²⁾ ir bijusi piemērojama vairāk nekā 96 % no jauniešiem atbalsta pasākumiem (tiem, par kuriem izdevumus deklarē pirmoreiz), kas absolūtā izteiksmē ir 28 procentpunktu pieaugums salīdzinājumā ar 2013. gadu⁽³⁾. Līdztekus Komisija ir pastiprinājusi leģitīmo uzraudzību, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis novērš konkurences izkropļojumus, atgūstot atbalstu, kas izmaksāts, pārkāpjot valsts atbalsta noteikumus. Tas ir būtisks elements Komisijas vispārējā uzstādījumā par noteikumu izpildes panākšanu.
2. Šā paziņojuma mērķis ir izskaidrot Eiropas Savienības noteikumus un procedūras, kas reglamentē valsts atbalsta atgūšanu, un to, kā Komisija sadarbojas ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu dalībvalstu pienākumu izpildi saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem. Tas ir adresēts dalībvalstu iestādēm, kas ir atbildīgas par to lēmumu īstenošanu, ar kuriem Komisija pieprasa atgūt valsts atbalstu ("atgūšanas lēmumi").
3. 1973. gadā Eiropas Savienības Tiesa ("Tiesa") pirmo reizi noteica, ka Komisija ir pilnvarota lemt, vai dalībvalstij ir jāmaina vai jāizbeidz valsts atbalsts, kas atzīts par nesaderīgu ar iekšējo tirgu, un pieprasīt minētā atbalsta atmaksāšanu⁽⁴⁾. 1983. gadā⁽⁵⁾ Komisija informēja dalībvalstis, ka tā ir nolēmusi izmantot visus tās rīcībā esošos pasākumus, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis pilda savas saistības atbilstoši normai, kas tagad ir Līguma par Eiropas Savienības darbību ("LESD")⁽⁶⁾ 108. panta 3. punkts, tostarp prasību atgūt atbalstu, kas piešķirts, pārkāpjot Eiropas Savienības valsts atbalsta noteikumus.
4. 20. gadsimta 80. gadu otrajā pusē un 90. gados Komisija sāka sistemātiskāk prasīt, lai dalībvalstis atgūtu nesaderīgo atbalstu. 1999. gadā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 659/1999⁽⁷⁾, kas tagad ir aizstāta ar Padomes Regulu (ES) 2015/1589⁽⁸⁾ ("procedūras regula"), tika ieviesti pamatnoteikumi atgūšanas jomā. Sīkāki īstenošanas noteikumi tika noteikti Komisijas Regulā (EK) Nr. 794/2004⁽⁹⁾ ("īstenošanas regula").
5. 2007. gadā Komisija izskaidroja savu politiku un praksi paziņojumā "Ceļā uz Komisijas lēmumu efektīvu izpildi, kuros dalībvalstīm tiek uzdots atgūt nelikumīgu un nesaderīgu valsts atbalstu" ("2007. gada atgūšanas paziņojums")⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES valsts atbalsta modernizācija (VAM)", COM(2012) 209 final.

⁽²⁾ Komisijas 2014. gada 17. jūnija Regula (ES) Nr. 651/2014, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma 107. un 108. pantu, OV L 187, 26.6.2014., 1. lpp.

⁽³⁾ Skatīt: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html.

⁽⁴⁾ Sk. Tiesas 1973. gada 12. jūlija spriedumu Komisija/Vācija ("Kohlegesetz"), C-70/72, ECLI:EU:C:1973:87, 13. punkts.

⁽⁵⁾ Komisijas paziņojums, OV C 318, 24.11.1983., 3. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 202, 7.6.2016., 47. lpp.

⁽⁷⁾ Padomes 1999. gada 22. marta Regula (EK) Nr. 659/1999, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus EK līguma 93. panta piemērošanai, OV L 83, 27.3.1999., 1. lpp.

⁽⁸⁾ Padomes 2015. gada 13. jūlija Regula (ES) 2015/1589, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai (kodificēta redakcija), OV L 248, 24.9.2015., 9. lpp.

⁽⁹⁾ Komisijas 2004. gada 21. aprīļa Regula (EK) Nr. 794/2004, ar ko īsteno Padomes Regulu (EK) Nr. 659/1999, ar kuru nosaka sīki izstrādātus noteikumus EK Līguma 93. panta piemērošanai, OV L 140, 30.4.2004., 1. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 272, 15.11.2007., 4. lpp.

6. Kopš tā laika gan Komisijas prakse, gan Vispārējās tiesas un Tiesas (abas kopā: "Savienības tiesas") judikatūra ir krietni mainījusās. Šis paziņojums izskaidro minētās izmaiņas un aizstāj 2007. gada atgūšanas paziņojumu.
7. Šis paziņojums iekļaujas VAM rezultātā modernizētajā valsts atbalsta kontroles sistēmā un palīdz dalībvalstīm izpildīt pienākumu nodrošināt valsts atbalsta noteikumu pareizu izpildi, sekmē labāku sadarbību starp Komisiju un dalībvalstīm un palielina Komisijas rīcības paredzamību.
8. Šā paziņojuma mērķis turklāt ir palīdzēt pienācīgi īstenot konkurences politiku, ievērojot Komisijas izvirzīto prioritāti novērst tos konkurences izkropļojumus, kas apdraud konkurences apstākļu vienlīdzību iekšējā tirgū. No vienas puses, atgūšanas politikas īstenošana veicina efektivitāti un izaugsmi iekšējā tirgū. No otras puses, ciešāka Komisijas un dalībvalstu sadarbība var samazināt pārkāpumu procedūru skaitu.
9. Ar šo paziņojumu netiek radītas vai mainītas nekādas tiesības vai pienākumi salīdzinājumā ar tiem, kas noteikti Līgumā par Eiropas Savienības darbību, procedūras regulā un īstenošanas regulā, ievērojot to interpretāciju Savienības tiesās.

2. VISPĀRĪGIE PRINCIPI

10. LESD liedz dalībvalstīm piešķirt finansiālas priekšrocības uzņēmumiem tādā veidā, kas varētu izkropļot konkurenci iekšējā tirgū. Saskaņā ar LESD 107. panta 1. punktu valsts atbalsts nav saderīgs ar iekšējo tirgu, ja vien tas neietilpst minētā panta 2. un 3. punktā paredzēto izņēmumu kategorijās. Arī LESD 42. un 93. pantā, 106. panta 2. punktā un 108. panta 2. un 4. punktā ir paredzēti nosacījumi, saskaņā ar kuriem valsts atbalsts ir saderīgs ar iekšējo tirgu vai to var uzskatīt par tādu.
11. Saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu Komisijai ir ekskluzīva kompetence novērtēt atbalsta pasākuma saderību ar iekšējo tirgu ⁽¹⁾. Komisijas vērtējumu var pārskatīt Vispārējā tiesa un Tiesa ⁽¹²⁾.
12. LESD 108. panta 3. punktā ir noteikts, ka katrai dalībvalstij iepriekš jāpaziņo Komisijai par plāniem piešķirt vai mainīt atbalstu. Tas aizliedz dalībvalstīm īstenot ierosināto atbalsta pasākumu, pirms Komisija ir pieņēmusi galīgo lēmumu par tā saderību ar iekšējo tirgu (tā sauktais "nogaidīšanas pienākums").
13. Ikviens jauna atbalsta ⁽¹³⁾ pasākums, kas īstenots, nepaziņojot par to Komisijai vai pirms apstiprinājuma saņemšanas, ir nelikumīgs ⁽¹⁴⁾. Tā kā nogaidīšanas pienākumam ir tieša iedarbība ⁽¹⁵⁾, valstu tiesām ir jāņem vērā visas sekas, kas izriet no atbalsta nelikumības. Proti, attiecīgajai dalībvalstij principā jāizbeidz šā atbalsta īstenošana un, ja tas jau ir īstenots, jāpieprasa tā atgūšana, ja vien nav kādu ārkārtēju apstākļu ⁽¹⁶⁾. Savukārt Komisijai, pirms tā pieprasa veikt atgūšanu, jākonstatē nelikumīgā atbalsta nesaderība ar iekšējo tirgu ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁾ Sk. Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedumu *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires* un citi / Francija ("Saumon"), C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 14. punkts, un Tiesas 2005. gada 15. decembra spriedumu *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, 42. punkts.

⁽¹²⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 8. decembra spriedumu *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, 27. punkts.

⁽¹³⁾ Sk. 1. panta c) apakšpunktu Padomes 2015. gada 13. jūlija Regulā (ES) 2015/1589, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai (kodificēta redakcija), OV L 248, 24.9.2015., 9. lpp.

⁽¹⁴⁾ Saskaņā ar LESD 109. pantu un 108. panta 4. punktu dažas valsts atbalsta kategorijas var tikt atbrīvotas no pienākuma paziņot par to Komisijai saskaņā ar tā dēvētajām "atbrīvojuma regulām". Tādējādi nelikumīgs ir arī atbalsts, kas piešķirts saskaņā ar atbrīvojuma regulu, taču neatbilst regulā paredzētajiem nosacījumiem, kuri piemērojami atbrīvojumam no paziņošanas. Sk. Tiesas 2019. gada 5. marta spriedumu *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 84.-87. punkts. LESD 108. panta 2. punktā ir paredzēts arī īpašais izņēmuma gadījums, kad Padome var nolemt, ka atbalsts ir saderīgs ar iekšējo tirgu. Sk. Tiesas 2013. gada 4. decembra spriedumu *Komisija/Padome*, C-117/10, ECLI:EU:C:2013:786, 51. punkts.

⁽¹⁵⁾ Sk. Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedumu *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires* un citi / Francija ("Saumon"), C-354/90, ECLI:EU:C:1991:440, 11. punkts, un Tiesas 2013. gada 21. novembra spriedumu *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, ECLI:EU:C:2013:755, 29. punkts.

⁽¹⁶⁾ Attiecībā uz šo sk. Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedumu *SFEI* un citi, C-39/94, ECLI:EU:C:1996:285, 68.-71. punkts. Sk. arī Tiesas 2019. gada 5. marta spriedumu *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 92.-94. punkts. Papildu informāciju par valsts tiesu lomu valsts atbalsta noteikumu piemērošanā skatīt Komisijas paziņojumā par valsts atbalsta tiesību normu piemērošanu valstu tiesās, OV C 85, 9.4.2009., 1. lpp., vai to grozošajos vai aizstājošajos tiesību aktos.

⁽¹⁷⁾ Tiesa ir precizējusi, ka Komisija nevar pieprasīt nelikumīga atbalsta atgūšanu, vispirms nepārbaudot šā atbalsta saderību ar iekšējo tirgu saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktā paredzēto procedūru. Attiecībā uz šo sk. Tiesas 1990. gada 14. februāra spriedumu *Francija/Komisija* ("Boussac"), C-301/87, ECLI:EU:C:1990:67, 9. un 10.-22. punkts. Tas neliedz Komisijai īpašos gadījumos izdot pagaidu rīkojumu par atgūšanu; skatīt 27. punktu.

14. Kaut arī LESD nav konkrētā tekstā ietverta prasība par nelikumīga valsts atbalsta atgūšanu, Tiesa ir lēmusi, ka atgūšana nepieciešamā kārtā izriet no vispārējā valsts atbalsta aizlieguma, kas noteikts LESD 107. panta 1. punktā, un aizsargā iespēju efektīvi īstenot LESD 108. panta 3. punktā noteikto nogaidīšanas pienākumu ⁽¹⁸⁾.
15. Savienības tiesas pēc tam ir sniegušas papildu norādījumus par atgūšanas pienākuma tvērumu un izpildes kārtību. Procedūras regulā un īstenošanas regulā paredzētie noteikumi un procedūras balstās uz minēto judikatūru.

2.1 Atgūšanas mērķis un tvērums

16. Atgūšanas mērķis ir atjaunot situāciju, kas iekšējā tirgū pastāvēja pirms atbalsta izmaksāšanas ⁽¹⁹⁾. Atmaksājot nelikumīgo atbalstu, tā saņēmējs faktiski zaudē priekšrocības, ko bija ieguvis pār konkurentiem ⁽²⁰⁾. Lai novērstu nelikumīgā atbalsta radītās priekšrocības, jāatgūst arī procenti par nelikumīgi piešķirtā atbalsta summu ("atgūšanas procenti"). Samaksājot atgūšanas procentus, atbalsta saņēmējs zaudē finansiālo priekšrocību, ko radīja attiecīgā atbalsta bezmaksas pieejamība no dienas, kad atbalsts tika nodots saņēmēja rīcībā, līdz tā atmaksāšanai ⁽²¹⁾.
17. Procedūras regulas 16. panta 1. punktā ir noteikts, ka Komisijai jāprasa nelikumīga un nesaderīga atbalsta atgūšana, ja vien tas nav pretrunā kādam vispārējam Eiropas Savienības tiesību principam. Komisija uzdod dalībvalstij atgūt atbalstu, pieņemot atgūšanas lēmumu.
18. Procedūras regulas 16. panta 2. punktā ir noteikts, ka atbalsts jāatgūst kopā ar procentiem, kas uzkrājušies līdz tā faktiskās atgūšanas dienai, savukārt īstenošanas regulā ir noteikta atgūšanas procentu aprēķināšanas metode (skatīt 4.4.2. iedaļu).
19. Visbeidzot, procedūras regulas 16. panta 3. punkts nosaka, ka "atgūšanu īsteno tūlīt un saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts likumos paredzētajām procedūrām, ja vien tās nodrošina tūlītēju un efektīvu Komisijas lēmuma izpildi".

2.2 Lojālas sadarbības princips

2.2.1 Vispārīgais princips

20. Līguma par Eiropas Savienību ⁽²²⁾ ("LES") 4. panta 3. punktā ir noteikts, ka dalībvalstīm jāsekmē Eiropas Savienības uzdevumu izpilde. Saskaņā ar lojālas sadarbības principu Eiropas Savienībai un dalībvalstīm savstarpēji jāpalīdz veikt šos uzdevumus, lai sasniegtu Eiropas Savienības mērķus.
21. Šis princips, kas ir piemērojams jebkura veida attiecībās starp Komisiju un dalībvalstīm, ir īpaši svarīgs valsts atbalsta atgūšanas politikas jomā ⁽²³⁾.
22. Komisijai un dalībvalstīm godprātīgi jāsadarbjas visos valsts atbalsta procedūru posmos, jo īpaši izmeklēšanas laikā saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu. Laba sadarbība jau izmeklēšanas laikā var palīdzēt vieglāk un ātrāk izpildīt atgūšanas lēmumu.

2.2.2 Lojālas sadarbības principa piemērošana informācijas apmaiņai

23. Dalībvalstij, uz kuru attiecas atgūšanas lēmums, regulāri jāziņo Komisijai par tā izpildes gaitu. Šī sadarbība ļauj Komisijai novērtēt, vai atgūšanas lēmums tiek pildīts pareizi, un labāk noteikt, vai ir vajadzīga palīdzība.
24. Piemēram, Komisija var nosūtīt izklājlapu paraugus, lai dalībvalsts varētu iesniegt informāciju par atbalsta saņēmējiem un atbalsta summām. Komisija var arī uz attiecīgajā atgūšanas lēmumā noteikto formulu vai metodikas pamata piedāvāt atgūstamā atbalsta aprēķinu modeļus.

⁽¹⁸⁾ Sk. Tiesas 1973. gada 11. decembra spriedumu *Lorenz GmbH / Bundesrepublik Deutschland* un citi, C-120/73, ECLI:EU:C:1973:152, 3. un 4. punkts.

⁽¹⁹⁾ Sk. Tiesas 2012. gada 11. decembra spriedumu Komisija/Spānija ("*Magefa II*"), C-610/10, ECLI:EU:C:2012:781, 105. punkts.

⁽²⁰⁾ Sk. Tiesas 1995. gada 4. aprīļa spriedumu Komisija/Itālija ("*Alfa Romeo*"), C-348/93, ECLI:EU:C:1995:95, 27. punkts.

⁽²¹⁾ Sk. Pirmās instances tiesas 1995. gada 8. jūnija spriedumu *Siemens/Komisija*, T-459/93, ECLI:EU:T:1995:100, 97.–101. punkts.

⁽²²⁾ OV C 202, 7.6.2016., 13. lpp.

⁽²³⁾ Sk. Tiesas 2014. gada 11. septembra spriedumu Komisija/Vācija ("*Biria Gruppe*"), C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, 51. un 56. punkts.

25. Šajā kontekstā Komisija var atbilstoši atgūšanas lēmumam palīdzēt attiecīgajai dalībvalstij, sniedzot skaidrojumus par pierādījumu standartu un to, kāda veida pierādījumi ir vajadzīgi, lai cita starpā noteiktu atbalsta saņēmēju identitāti, atgūstamā atbalsta summu un galu galā atgūtās summas. Komisija var piedāvāt arī darījumu konta līgumu paraugus (skatīt 118. punktu).

2.3 Atgūšanas pienākums

26. Valsts atbalsta atgūšana nav sods ⁽²⁴⁾, bet gan loģiskās sekas, kas izriet no konstatējuma, ka šis atbalsts ir nelikumīgs ⁽²⁵⁾, un atgūšana nav atkarīga no veida, kādā atbalsts ir piešķirts ⁽²⁶⁾. Tādējādi atgūšanu nevar uzskatīt par nesamērīgu salīdzinājumā ar LESD mērķiem attiecībā uz valsts atbalstu ⁽²⁷⁾, ne arī par tādu, kas izraisa attiecīgās dalībvalsts nepamatotu iedzīvošanos, jo tā tikai paredz atgūt summas, kuras saņēmējam nebūtu bijis jāsaņem ⁽²⁸⁾.
27. Saskaņā ar procedūras regulas 13. panta 2. punktu Komisija var izmantot savu diskrecionāro varu un pieņemt pagaidu atgūšanas rīkojumu jau attiecīgo atbalsta pasākumu izmeklēšanas laikā — t. i., pirms tā pieņem galīgo lēmumu par atbalsta pasākumu saderību ar iekšējo tirgu —, ja ir izpildīti vairāki kumulatīvi kritēriji.
28. Savukārt, pieņemot lēmumu, kurā konstatē, ka atbalsts nav saderīgs ar iekšējo tirgu ("negatīvs lēmums"), Komisijai nav rīcības brīvības, un tai ir jāuzdod veikt atbalsta atgūšanu ⁽²⁹⁾, ja vien tas nav pretrunā kādam vispārējam Eiropas Savienības tiesību principam. Tāpēc, līdzko Komisija ir konstatējusi, ka atbalsta pasākums ir nelikumīgs un nav saderīgs ar iekšējo tirgu, tai nav jānorāda nekādi papildu iemesli, pieprasot atbalsta atgūšanu ⁽³⁰⁾.
29. Neatkarīgi no atgūšanas pienākuma avota, proti, vai tas ir pagaidu atgūšanas rīkojums vai atgūšanas lēmums, attiecīgajai dalībvalstij atgūšana jāisto efektīvi un nekavējoties, ievērojot procedūras regulas 16. panta 2. punktu un 16. panta 3. punktu. Nepietiek ar to, ka dalībvalsts veiktie pasākumi ir tikai vērsti uz tūlītēju un efektīvu atgūšanas lēmuma izpildi, bet šī atgūšana ir arī faktiski jāpanāk ⁽³¹⁾.

2.4 Atgūšanas pienākuma robežas

2.4.1 Eiropas Savienības tiesību vispārējie principi

30. Saskaņā ar LESD 288. pantu lēmumi ir pilnā mērā saistoši to adresātiem. Valsts atbalsta gadījumā Komisija adresē lēmumu attiecīgajai dalībvalstij, kurai tas jāizpilda ⁽³²⁾, izmantojot visus lēmuma izpildei nepieciešamos pasākumus, ieskaitot pagaidu neregulējuma pasākumus ⁽³³⁾. Komisijas lēmumi tiek uzskatīti par likumīgiem un paliek saistoši visos elementos arī tikmēr, kamēr turpinās tiesvedība Savienības tiesās ⁽³⁴⁾.
31. Saskaņā ar Savienības tiesu judikatūru un procedūras regulas 16. panta 1. punktu Komisija neprasa atgūt valsts atbalstu, ja tas būtu pretrunā kādam vispārējam Eiropas Savienības tiesību principam.

⁽²⁴⁾ Sk. Tiesas 1999. gada 17. jūnija spriedumu *Belģija/Komisija* ("Maribel bis/ter shēma"), C-75/97, ECLI:EU:C:1999:311, 65. punkts.

⁽²⁵⁾ Sk. Tiesas 2016. gada 21. decembra spriedumu *Komisija / Aer Lingus*, C-164/15 P un C-165/15 P, ECLI:EU:C:2016:990, 114. un 116. punkts.

⁽²⁶⁾ Sk. Tiesas 2015. gada 17. septembra spriedumu *Komisija/Itālija* ("Venēcija un Kiodža II"), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, 41. punkts.

⁽²⁷⁾ Sk. Tiesas 1990. gada 21. marta spriedumu *Belģija/Komisija* ("Tubemeuse"), C-142/87, ECLI:EU:C:1990:125, 66. punkts.

⁽²⁸⁾ Sk. Vispārējās tiesas 2017. gada 1. marta spriedumu *SNCM/Komisija*, T-454/13, ECLI:EU:T:2017:134, 269. punkts.

⁽²⁹⁾ Sk. Tiesas 2002. gada 7. marta spriedumu *Itālija/Komisija* ("Nodarbinātības pasākumi I"), C-310/99, ECLI:EU:C:2002:143, 99. punkts.

⁽³⁰⁾ Sk. Vispārējās tiesas 2011. gada 20. septembra spriedumu *Regione autonoma della Sardegna un citi / Komisija*, T-394/08, T-408/08, T-453/08 un T-454/08, ECLI:EU:T:2011:493, 152. punkts.

⁽³¹⁾ Sk. Tiesas 2012. gada 29. marta spriedumu *Komisija/Itālija* ("Viesnīcu nozare Sardinijā"), C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182, 35. punkts.

⁽³²⁾ Sk. procedūras regulas 31. panta 2. punktu, kurā noteikts, ka negatīvos lēmumus adresē attiecīgajai dalībvalstij.

⁽³³⁾ Sk. Tiesas 2018. gada 14. novembra spriedumu *Komisija/Grieķija* ("Grieķijas kuģu būvētavas II"), C-93/17, ECLI:EU:C:2018:903, 69. punkts.

⁽³⁴⁾ Sk. Tiesas 2015. gada 9. jūlija spriedumu *Komisija/Francija* ("Lignes maritimes Marseille-Corse"), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, 44. punkts.

32. Eiropas Savienības tiesību vispārējie principi nav minēti vai uzskaitīti ne LES, ne LESD, bet Savienības tiesas ir atvasinājušas šos principus no vispārējiem principiem, kas ir kopīgi dalībvalstu tiesībās. Nākamajos punktos ir skatīti tie Eiropas Savienības tiesību vispārējie principi, kas visbiežāk tiek piesaukti saistībā ar atgūšanas pienākuma izpildi.
33. Lai gan šie principi caurstrāvo visu Eiropas Savienības tiesību sistēmu, saistībā ar valsts atbalsta atgūšanas politiku tie tiek interpretēti šaurākā nozīmē⁽³⁵⁾. Tāpēc nevar tikt pieņemti vispārīgi apgalvojumi par kāda Eiropas Savienības tiesību vispārējā principa iespējamu pārkāpumu.

2.4.1.1 Juridiskās noteiktības princips

34. Juridiskās noteiktības princips prasa, lai tiesiskais regulējums būtu skaidrs, precīzs, ar paredzamām sekām un lai ieinteresētās personas varētu noskaidrot savu stāvokli situācijās un tiesiskajās attiecībās, uz kurām attiecas Eiropas Savienības tiesību akti⁽³⁶⁾. Tādējādi dalībvalstīm un atbalsta saņēmējiem tiek nodrošināta aizsardzība pret atgūšanas rīkojumu, ja tiek pārkāpta juridiskā noteiktība.
35. Savienības tiesas juridiskās noteiktības principu ir interpretējušas šauri un atgūšanas ierobežošanu ir akceptējušas tikai izņēmuma gadījumos pēc apstākļu individuāla izvērtējuma.
36. Ja valsts atbalsts ir piešķirts, pārkāpjot nogaidīšanas pienākumu, Komisijas aizkavēšanās īstenot tās uzraudzības pilnvaras un pieprasīt atbalsta atgūšanu nav pietiekams juridiskais pamats atgūšanas ierobežošanai vai atcelšanai⁽³⁷⁾.
37. Turklāt Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma un efektivitātes principi nozīmē, ka dalībvalstis un atbalsta saņēmēji nevar atsaukties uz juridiskās noteiktības principu nolūkā ierobežot atgūšanu iespējamās pretrunas gadījumā starp valsts un Eiropas Savienības tiesību aktiem. Eiropas Savienības tiesību akti ir noteicošie, un valsts noteikumi tādā gadījumā nav piemērojami vai arī tie ir jāinterpretē tā, lai saglabātu Eiropas Savienības tiesību aktu efektivitāti⁽³⁸⁾.
38. Dažu dalībvalstu tiesību sistēmā ir paredzēts, ka konkrēta atbalsta pasākuma valsts juridiskais pamats ir uzskatāms par spēkā neesošu no tā pieņemšanas dienas tā rezultātā, ka ir pieņemts Komisijas atgūšanas lēmums. Ņemot vērā efektivitātes principu, šāda valsts tiesību norma nevar ietekmēt Komisijas lēmuma likumību un atgūšanas pienākumu. Atgūšana nevar būt atkarīga no sekām, ko saskaņā ar valsts tiesību aktiem rada nogaidīšanas pienākuma neizpilde⁽³⁹⁾.

2.4.1.2 Tiesiskās palāvības aizsardzības princips

39. Tiesiskās palāvības aizsardzības princips⁽⁴⁰⁾ izriet no juridiskās noteiktības principa, un Savienības tiesas tos piemēro kopā. Tas attiecas uz jebkuru personu, kurai ir pienācīgi pamatota palāvība tā rezultātā, ka tā ir saņēmusi precīzus, beznosacījumu un konsekventus apliecinājumus no Eiropas Savienības kompetentajām iestādēm. Minētajiem apliecinājumiem jābūt sniegtiem saskaņā ar piemērojamiem noteikumiem⁽⁴¹⁾. Tādējādi šis princips aizsargā dalībvalstu un atbalsta saņēmēju pamatotu palāvību, ka Komisija nepieprasīs atbalsta atgūšanu.

⁽³⁵⁾ Sk. Vispārējās tiesas 2011. gada 20. septembra spriedumu *Regione autonoma della Sardegna* un citi / Komisija, T-394/08, T-408/08, T-453/08 un T-454/08, ECLI:EU:T:2011:493, 283. punkts.

⁽³⁶⁾ Sk. Tiesas 1996. gada 15. februāra spriedumu *Duff* un citi, C-63/93, ECLI:EU:C:1996:51, 20. punkts.

⁽³⁷⁾ Juridiskās noteiktības princips nozīmē, ka Komisija nevar uz nenoteiktu laiku atlikt savu pilnvaru izmantošanu. Tomēr Tiesa ir konstatējusi, ka "Komisijas kavēšanās īstenot savas uzraudzības pilnvaras un uzlikt pienākumu atgūt šo atbalstu nenozīmē, ka lēmums par atgūšanu ir prettiesisks, izņemot ārkārtas gadījumus, kad Komisijas bezdarbība ir bijusi acīmredzama un kad acīmredzami ir pārkāpts tās pienākums ievērot pienācīgu rūpību": sk. Tiesas 2008. gada 22. aprīļa spriedumu *Komisija/Salzgitter*, C-408/04 P, ECLI:EU:C:2008:236, 106. punkts. Lietā *GIE Fiscaux* Komisija lēma, ka, lai ievērotu juridiskās noteiktības principu, saistībā ar īpašo ārkārtas apstākļu kombināciju konkrētajā gadījumā atgūšana jāattiecinā tikai uz atbalstu, kas piešķirts pēc dienas, kad saskaņā ar procedūras regulas 6. pantu tika pieņemts Komisijas lēmums sākt oficiālu izmeklēšanu. Sk. Komisijas 2006. gada 20. decembra Lēmumu 2007/256/EK par Francijas ieviesto atbalsta shēmu saskaņā ar Vispārējā nodokļu kodeksa 39.CA pantu – Valsts atbalsts C 46/2004 (ex NN 65/2004), OV L 112, 30.4.2007., 41. lpp.

⁽³⁸⁾ Sk. Tiesas 2006. gada 5. oktobra spriedumu *Komisija/Frāncija ("Scott")*, C-232/05, ECLI:EU:C:2006:651, 50.–53. punkts.

⁽³⁹⁾ Sk. Vispārējās tiesas 2010. gada 7. oktobra spriedumu *DHL Aviation* un *DHL Hub Leipzig* / Komisija, T-452/08, ECLI:EU:T:2010:427, 34. un 41. punkts.

⁽⁴⁰⁾ Attiecībā uz tiesiskās palāvības aizsardzības principu sk. Tiesas 1990. gada 20. septembra spriedumu *Komisija/Vācija*, C-5/89, ECLI:EU:C:1990:320, 13. un 14. punkts.

⁽⁴¹⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 24. marta spriedumu *ISD Polska* un citi / Komisija, C-369/09 P, ECLI:EU:C:2011:175, 123. punkts; Tiesas 2010. gada 16. decembra spriedumu *Kahla Thüringen Porzellan* / Komisija, C-537/08 P, ECLI:EU:C:2010:769, 63. punkts; Tiesas 2008. gada 16. decembra spriedumu *Masdar UK* / Komisija, C-47/07 P, ECLI:EU:C:2008:726, 34. un 81. punkts.

40. Ņemot vērā LESD 108. panta 3. punkta obligātumu, dalībvalsts, kuras iestādes ir piešķirušas atbalstu, pārkāpjot nogaidīšanas pienākumu, nevar atsaukties uz to, ka šis pārkāpums ir radījis tiesisko palāvību saņēmējam, ka atbalsts netiks atgūts. Pretējā gadījumā LESD 107. un 108. pants zaudētu to paredzēto iedarbību ⁽⁴²⁾.
41. Tāpat, ja ir pārkāpts nogaidīšanas pienākums, atbalsta saņēmējs nevar apgalvot, ka viņam ir bijusi tiesiskā palāvība, ka atbalsta piešķiršana ir likumīga, izņemot, ja pastāv kādi ārkārtas apstākļi ⁽⁴³⁾. Rūpīgam uzņēmējam būtu jāspēj uzzināt, vai Komisija ir pienācīgi apstiprinājusi konkrēto atbalstu ⁽⁴⁴⁾. Šis princips attiecas arī uz mazajiem uzņēmumiem ⁽⁴⁵⁾.
42. Savienības tiesas ir apzinājušas vairākas situācijas, kurās nevar atsaukties uz tiesisko palāvību un kurās attiecīgā atbalsta atgūšana tādējādi nevar tikt ierobežota vai vispār atņemta. Uz tiesisko palāvību jo īpaši nevar atsaukties šādās situācijās:
- Komisija nav sniegusi atbildi par tai paziņoto atbalsta pasākumu ⁽⁴⁶⁾;
 - acīmredzama Komisijas nereaģēšana uz tai nepaziņotu atbalsta pasākumu ⁽⁴⁷⁾;
 - tāda lēmuma pieņemšana, ar kuru sāk oficiālu izmeklēšanu saskaņā ar procedūras regulas 6. pantu un kurā Komisija tikai provizoriski novērtējusi attiecīgo atbalsta pasākumu, jo atbalsta saņēmējs nevar pamatot tiesisko palāvību ar provizorisku lēmumu ⁽⁴⁸⁾;
 - Komisijas nerīkošanās salīdzinoši ilgā laika posmā ⁽⁴⁹⁾;
 - iepriekšējs Komisijas lēmums ⁽⁵⁰⁾;
 - pieņemti vairāki secīgi Komisijas lēmumi, ar kuriem atbalstu atļauj piešķirt un kuras Savienības tiesas pēc tam ir atcēlušas ⁽⁵¹⁾;

⁽⁴²⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 9. jūnija spriedumu *Diputación Foral de Vizcaya* un citi / Komisija, C-465/09 P līdz C-470/09 P, ECLI:EU:C:2011:372, 150. punkts.

⁽⁴³⁾ Sk. Vispārējās tiesas 2018. gada 15. novembra spriedumu *Deutsche Telekom* / Komisija, T-207/10, ECLI:EU:T:2018:786, 42. punkts. Tiesa ir atzinusi atbalsta saņēmēja tiesiskās palāvības esību tikai vienu reizi – RSV spriedumā. Sk. Tiesas 1987. gada 24. novembra spriedumu RSV/Komisija, C-223/85, ECLI:EU:C:1987:502. Tomēr Savienības tiesas ir uzsvērušas šīs lietas ārkārtējos apstākļus, atsaoties piemērot tiesiskās palāvības aizsardzību ārpus izņēmuma situācijas, kas bija konstatēta RSV lietā; piemēram, sk. Pirmās instances tiesas 2004. gada 14. janvāra spriedumu *Fleuren Compost* / Komisija, T-109/01, ECLI:EU:T:2004:4, 145.–148. punkts, un Tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedumu *Itālija/Komisija*, C-298/00 P, ECLI:EU:C:2004:240, 90. punkts.

⁽⁴⁴⁾ Sk. Tiesas 1997. gada 20. marta spriedumu *Land Rheinland-Pfalz / Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, 25. punkts.

⁽⁴⁵⁾ Sk. Tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedumu *Itālija/Komisija*, C-298/00 P, ECLI:EU:C:2004:240, 88. punkts.

⁽⁴⁶⁾ Sk. Pirmās instances tiesas 2009. gada 30. novembra spriedumu *Francija/Komisija*, T-427/04 un T-17/05, ECLI:EU:T:2009:474, 261. punkts.

⁽⁴⁷⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 8. decembra spriedumu *France Télécom* / Komisija, C-81/10 P, ECLI:EU:C:2011:811, 58.–60. punkts.

⁽⁴⁸⁾ Sk. Vispārējās tiesas 2013. gada 27. februāra spriedumu *Nitrogénművek Vegyipari* / Komisija, T-387/11, ECLI:EU:T:2013:98, 121. punkts, un Pirmās instances tiesas 2009. gada 25. marta spriedumu *Alcoa Trasformazioni* / Komisija, T-332/06, ECLI:EU:T:2009:79, 61. punkts.

⁽⁴⁹⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 28. jūlija spriedumu *Diputación Foral de Vizcaya* un citi / Komisija, C-471/09 P līdz C-473/09 P, ECLI:EU:C:2011:521, 64., 65., 68. un 75.–77. punkts.

⁽⁵⁰⁾ Iepriekšējs lēmums, kurā konstatēts, ka kāds pasākums nav valsts atbalsts, vai kurā noteikts, ka kāds valsts atbalsta pasākums ir saderīgs ar iekšējo tirgu, jāinterpretē kā tāds, kas ir piemērojams tikai un vienīgi konkrētās lietas konkrētajiem faktiem un apstākļiem. Katra lieta ir jāizvērtē atsevišķi. Tā, piemēram, Tiesa ir atzinusi, ka agrāk pieņemts lēmums, ar kuru, pamatojoties uz tābrīža apstākļiem, par ierobežotu ilguma pasākumu atzīts, ka tas nav valsts atbalsts, nevar radīt tiesisko palāvību attiecībā uz to, vai līdzīgs pasākums nākotnē tiktu uzskatīts par valsts atbalstu. Sk. Tiesas 2011. gada 21. jūlija spriedumu *Alcoa Trasformazioni* / Komisija, C-194/09 P, ECLI:EU:C:2011:497, 72.–75. punkts. Situācija ir citāda, ja Komisija maina kāda pasākuma novērtējumu, pamatojoties tikai uz Līguma noteikumu par valsts atbalstu stingrāku piemērošanu. Tiesa šādā situācijā secināja, ka atbalsta saņēmējiem ir tiesības sagaidīt, ka Komisijas lēmumā, ar kuru tiek mainīta tās iepriekšējā nostāja, viņiem tiks dots šo izmaiņu vērā ņemšanai nepieciešamais laiks, un tāpēc viņiem ir piemērojama tiesiskās palāvības aizsardzība. Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2006. gada 22. jūnija spriedumu *Belģija/Komisija* ("Forum 187"), C-182/03 un C-217/03, ECLI:EU:C:2006:416, 71. punkts.

⁽⁵¹⁾ *CELF II* spriedumā Tiesa lēma, ka neparastā sakritība, ka pēc kārtas atcelti vairāki lēmumi, drīzāk atspoguļo lietu sarežģītību un nekādā ziņā nerada tiesisko palāvību – īstenībā tai būtu jāviest atbalsta saņēmējā šaubas par apstrīdētā atbalsta saderību. Sk. Tiesas 2010. gada 11. marta spriedumu *CELF* un *Ministre de la Culture et de la Communication* ("CELF II"), C-1/09, ECLI:EU:C:2010:136, 51., 52. un 55. punkts.

— Padomei iesniegts Komisijas lēmuma priekšlikums ⁽⁵²⁾.

2.4.1.3 Res judicata princips

43. *Res judicata* princips paredz, ka “tiesu nolēmumi, kas stājušies likumīgā spēkā pēc tam, kad ir izmantoti [visi] pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi, vai pēc tam, kad beidzies šādai pārsūdzībai paredzētais termiņš, vairs nevar tikt apstrīdēti” ⁽⁵³⁾.
44. Tiesa atzīst šā principa nozīmi gan Eiropas Savienības tiesību sistēmā, gan dalībvalstu tiesību sistēmās ⁽⁵⁴⁾. Tomēr, tā kā tā piemērošana nevar apdraudēt Eiropas Savienības tiesību prioritāti un efektivitāti, uz *res judicata* principu nevar atsaukties nolūkā attaisnot Eiropas Savienības tiesību aktu pārkāpumu un novērst valsts atbalsta atgūšanu ⁽⁵⁵⁾.
45. Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību prioritātes principu Eiropas Savienības valsts atbalsta noteikumi ir noteicošie, ja rodas pretruna ar valsts tiesību aktiem, kuri tādā gadījumā nav piemērojami. Tas attiecas arī uz valsts tiesību normām un tiesas nolēmumiem, kuru rezultātā, piemērojot *res judicata* principu, tiktu pārkāpti Eiropas Savienības noteikumi par valsts atbalstu.
46. Īpaši attiecībā uz nelikumīgu atbalstu jāatzīmē, ka, lai gan noteikumi, ar kuriem īsteno *res judicata* principu, saskaņā ar procesuālās autonomijas principu ir katras dalībvalsts tiesību sistēmas kompetencē, tie nevar ar valsts tiesas galīgo nolēmumu aizkavēt sekas, kas nepieciešami izriet no nogaidīšanas pienākuma pārkāpšanas, nedz arī padarīt valsts tiesām vai iestādēm neiespējamu šo seku nodrošināšanu ⁽⁵⁶⁾.

2.4.1.4 Absolūta atgūšanas neiespējamība

47. Pie Eiropas Savienības tiesību vispārējiem principiem pieder arī princips, ka “nevienam nevar uzlikt pienākumu izpildīt neiespējamu” (*impossibile nulla obligatio est*) ⁽⁵⁷⁾. Tādu ārkārtas apstākļu esība, kas dalībvalstij atgūšanas lēmuma izpildi padara absolūti neiespējamu, ir vienīgā Tiesas atzītā situācija, kurā dalībvalstij ir attaisnojami nepildīt minēto lēmumu ⁽⁵⁸⁾.
48. Savienības tiesas absolūtas neiespējamības pastāvēšanu ir interpretējušas šauri. Dalībvalstij ir jāpierāda, ka tā ir godprātīgi centusies atgūt attiecīgo atbalstu, un tai ir jāsadarbojas ar Komisiju saskaņā ar LES 4. panta 3. punktu, lai pārvarētu radušās grūtības ⁽⁵⁹⁾.
49. Pienākums pierādīt, ka pastāv iemesli, kas attaisno nesaderīgā atbalsta neatgūšanu ⁽⁶⁰⁾ vai tikai daļēju tā atgūšanu, ir attiecīgajai dalībvalstij. Veids, kā pierādīt atgūšanas absolūtu neiespējamību, ir atkarīgs no konkrētās lietas iezīmēm.
50. Attiecīgā dalībvalsts nevar pierādīt atgūšanas lēmuma īstenošanas absolūtu neiespējamību, vienkārši informējot Komisiju par juridiskām, politiskām, praktiskām vai iekšējām grūtībām ⁽⁶¹⁾.

⁽⁵²⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 24. marta spriedumu *ISD Polska* un citi / Komisija, C-369/09 P, ECLI:EU:C:2011:175, 124. punkts.

⁽⁵³⁾ Sk. Tiesas 2010. gada 22. decembra spriedumu Komisija/Slovākija (*“Frucona Košice”*), C-507/08, ECLI:EU:C:2010:802, 59. punkts.

⁽⁵⁴⁾ Sk. Tiesas 2013. gada 24. janvāra spriedumu Komisija/Spānija (*“Magefesa”*), C-529/09, ECLI:EU:C:2013:31, 64. punkts.

⁽⁵⁵⁾ Sk. Tiesas 2007. gada 18. jūlija spriedumu *Lucchini*, C-119/05, ECLI:EU:C:2007:434, 61.–63. punkts, un Tiesas 2015. gada 11. novembra spriedumu *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 45. punkts.

⁽⁵⁶⁾ Skatīt Tiesas 2015. gada 11. novembra spriedumu *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, ECLI:EU:C:2015:742, 40. punkts, kā arī Tiesas 2019. gada 5. marta spriedumu *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 138. un 139. punkts.

⁽⁵⁷⁾ Tiesas 2018. gada 6. novembra spriedums *Scuola Elementare Maria Montessori* / Komisija, C-622/16 P līdz C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873, 79. punkts.

⁽⁵⁸⁾ Sk. Tiesas 2017. gada 9. novembra spriedumu Komisija/Grieķija (*“Larco”*), C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845, 28. punkts.

⁽⁵⁹⁾ Sk. Tiesas 2015. gada 12. februāra spriedumu Komisija/Francija (*“Plans de Campagne”*), C-37/14, ECLI:EU:C:2015:90, 67. punkts.

⁽⁶⁰⁾ Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2015. gada 9. jūlija spriedumu Komisija/Francija (*“Lignes maritimes Marseille-Corse”*), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, 52. un 53. punkts.

⁽⁶¹⁾ Sk. Tiesas 2017. gada 9. novembra spriedumu Komisija/Grieķija (*“Larco”*), C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845, 29. punkts, kā arī Tiesas 2018. gada 6. novembra spriedumu *Scuola Elementare Maria Montessori* / Komisija, C-622/16 P līdz C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873, 91. un 95. punkts.

51. Tādējādi attiecīgā dalībvalsts nolūkā pamatot atgūšanas lēmuma neizpildi nevar atsaukties uz absolūtu neiespējāmību, pamatojoties uz valsts tiesību aktu prasībām, piemēram, uz valstī noteiktiem noilguma termiņiem ⁽⁶²⁾, uz to, ka saskaņā ar valsts tiesību aktiem tai nav tiesību veikt atgūšanu ⁽⁶³⁾, vai uz attiecīgu tiesību aktu neesību ⁽⁶⁴⁾. Tāpat dalībvalsts nolūkā attaisnot no Eiropas Savienības tiesību aktiem izrietošu pienākumu neizpildi nevar atsaukties uz noteikumiem, praksi vai situācijām, kas pastāv valsts tiesību sistēmā, tostarp uz bažām par sociāliem nemieriem ⁽⁶⁵⁾ ⁽⁶⁶⁾. Tikai ļoti īpašos gadījumos absolūtas neiespējamības pamats var būt juridisks, ar nosacījumu, ka tas atbilst Eiropas Savienības tiesību aktiem ⁽⁶⁷⁾.
52. Dalībvalstij nekavējoties jānosaka un jāveic vajadzīgie pasākumi ⁽⁶⁸⁾. Lai panāktu šo rezultātu, attiecīgajai dalībvalstij var nākties pieņemt jaunus juridiskos aktus, tostarp tiesību normas, vai nepiemērot tādus valsts tiesību aktu noteikumus, kas neļauj ātri novērst radušās grūtības. Visbeidzot, atgūšanas centieniem jābūt pamatīgiem un pienācīgi pamatotiem ar pierādījumiem ⁽⁶⁹⁾.
53. Pienākums atgūt atbalstu nav arī atkarīgs no saņēmēja ekonomiskā stāvokļa. Uzņēmuma finansiālās grūtības vai pat maksātnespēja nav pierādījums tam, ka atgūšana nav iespējama ⁽⁷⁰⁾, izņemot, ja uzņēmums ir likvidēts un nav nekādu atgūstamu aktīvu ⁽⁷¹⁾ (sk. 4.8. iedaļu). Vēl viens scenārijs, kurā atbalstu uzskata par neatgūstamu, ir gadījumā, ja saņēmējs ir beidzis pastāvēt bez jebkāda juridiska un saimnieciska tiesību pārņēmēja (sk. 135. punktu).
54. Atgūšanas mērķis nav maksimizēt dalībvalsts ieņēmumus, bet gan atjaunot situāciju, kas iekšējā tirgū pastāvēja pirms atbalsta piešķiršanas. Līdz ar to iespējamie zaudējumi, kas dalībvalstij rastos kā kapitāldaļu īpašnieci vai kreditori, neattiecas uz atgūšanas pienākuma neizpildi.
55. Lai gan atgūšanas absolūtā neiespējamība parasti ir problēma, kas rodas atgūšanas lēmuma izpildes laikā, absolūta neiespējamība atgūt līdzekļus var tikt konstatēta jau Komisijas oficiālās izmeklēšanas laikā saskaņā ar procedūras regulas 6. pantu ⁽⁷²⁾.

2.4.2 Noilguma periods

56. Procedūras regulas 17. panta 1. punkts nosaka, ka uz Komisijas pilnvarām prasīt atbalsta atgūšanu attiecas desmit gadu noilguma periods ("noilguma periods").
57. Saskaņā ar procedūras regulas 17. panta 2. punktu noilguma periodu sāk skaitīt no dienas, kad nelikumīgais atbalsts tiek piešķirts saņēmējam ⁽⁷³⁾ vai nu kā individuālais atbalsts, vai kā atbalsts saskaņā ar atbalsta shēmu ⁽⁷⁴⁾. Atbalsta shēmas gadījumā noilguma periodu neskaita no tā juridiskā pamata pieņemšanas dienas, bet no brīža, kad saskaņā ar minēto shēmu piešķirts konkrētais atbalsts ⁽⁷⁵⁾.

⁽⁶²⁾ Sk. Tiesas 1997. gada 20. marta spriedumu *Land Rheinland-Pfalz / Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, 34.–37. punkts.

⁽⁶³⁾ Sk. Tiesas 1991. gada 21. marta spriedumu *Itālija/Komisija ("Lanerossi")*, C-303/88, ECLI:EU:C:1991:136, 52. un 60. punkts.

⁽⁶⁴⁾ Sk. Tiesas 2013. gada 17. oktobra spriedumu *Komisija/Grieķija ("Ellinikos Xrysos")*, C-263/12, ECLI:EU:C:2013:673, 36. punkts.

⁽⁶⁵⁾ Attiecībā uz šo Tiesa ir precizējusi, ka "attiecībā uz iespējamajiem sociālajiem sarežģījumiem, kuri varētu apdraudēt sabiedrisko kārtību, pastāvīgajā judikatūrā ir noteikts un savu secinājumu 86. punktā to ir uzsvēris arī ģenerālvokāts, ka šādu sarežģījumu riska gadījumā attiecīgās dalībvalsts pienākums, ja vien tā nepierāda, ka tās veiktā darbība izraisītu tādas sekas attiecībā uz sabiedrisko kārtību, kuras tā ar savā rīcībā esošajiem līdzekļiem nevarētu pārvarēt, ir veikt visus pasākumus, kas būtu piemēroti [Eiropas Savienības] tiesību piemērojamības un efektivitātes garantēšanai, lai nodrošinātu pareizu šo tiesību īstenošanu visu saimnieciskās darbības subjektu interesēs". Sk. Tiesas 2015. gada 9. jūlija spriedumu *Komisija/Francija ("Lignes maritimes Marseille-Corse")*, C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, 52. punkts.

⁽⁶⁶⁾ Sk. Tiesas 2015. gada 17. septembra spriedumu *Komisija/Itālija ("Venēcija un Kjodža II")*, C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, 51. punkts.

⁽⁶⁷⁾ Sk. Tiesas 2014. gada 11. septembra spriedumu *Komisija/Vācija ("Biria Gruppe")*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, 49. punkts.

⁽⁶⁸⁾ Sk. Tiesas 2015. gada 9. jūlija spriedumu *Komisija/Francija ("Lignes maritimes Marseille-Corse")*, C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, 49. punkts.

⁽⁶⁹⁾ Sk. Tiesas 2015. gada 9. jūlija spriedumu *Komisija/Francija ("Lignes maritimes Marseille-Corse")*, C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, 57. punkts.

⁽⁷⁰⁾ Sk. Tiesas 1986. gada 15. janvāra spriedumu *Komisija/Belģija*, C-52/84, ECLI:EU:C:1986:3, 14. punkts.

⁽⁷¹⁾ Sk. Tiesas 2002. gada 2. jūlija spriedumu *Komisija/Spānija*, C-499/99, ECLI:EU:C:2002:408, 37. punkts.

⁽⁷²⁾ Sk. Tiesas 2018. gada 6. novembra spriedumu *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija*, C-622/16 P līdz C-624/16 P, ECLI:EU:C:2018:873, 82. un 84. punkts.

⁽⁷³⁾ Vispārējās tiesas 2018. gada 25. janvāra spriedums *BSCA/Komisija*, T-818/14, ECLI:EU:T:2018:33, 72. punkts.

⁽⁷⁴⁾ Jēdzieni "atbalsta shēma" un "individuāls atbalsts" ir definēti procedūras regulas 1. panta attiecīgi d) un e) punktā.

⁽⁷⁵⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 8. decembra spriedumu *France Télécom / Komisija*, C-81/10 P, ECLI:EU:C:2011:811, 80. punkts.

58. Atbalsta piešķiršanas datums ir atkarīgs no attiecīgā atbalsta veida. Daudz gadu shēmas gadījumā, kas paredz regulāru maksājumu vai regulāru citu finansiālu priekšrocību piešķiršanu, starp atbalsta shēmas juridiskā pamata pieņemšanas datumu un datumu, kurā attiecīgajiem uzņēmumiem faktiski tiek piešķirts šis atbalsts, var paiet ievērojams laika sprādis. Šādā gadījumā, aprēķinot noilguma termiņu, atbalsts jāuzskata par piešķirtu saņēmējam tikai datumā, kurā minētais saņēmējs to ir faktiski saņēmis ⁽⁷⁶⁾.
59. 58. punktā minētais princips ir piemērojams arī atbalsta shēmām, kas paredz regulārus fiskālos pasākumus (piemēram, nodokļu atlaides katrā ikgadējā vai divgadu nodokļu deklarācijā utt.), kuriem noilguma periods attiecībā uz katru fiskālo gadu sākas attiecīgā nodokļa samaksas termiņā.
60. Lai izpildītu atgūšanas lēmumu, attiecīgajai dalībvalstij var nākties veikt pārbaudes, piemēram, nodokļu revīzijas par konkrētiem fiskālajiem gadiem, pat ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem tiem būtu iestājies noilgums. Tādā gadījumā valsts noilguma noteikumi nevar attaisnot atgūšanas pienākuma neizpildi, un attiecīgā gadījumā tie nav piemērojami ⁽⁷⁷⁾.
61. Tā kā atbalsta pasākuma izmeklēšana ir divpusēja procedūra starp dalībvalsti un Komisiju, pēc noilguma perioda sākšanās to var apturēt darbības, ko veic Komisija vai ko veic dalībvalstis pēc Komisijas pieprasījuma ⁽⁷⁸⁾. Apturēšana nav atkarīga no tā, vai šī darbība ir pabeigta atbalsta saņēmējam ⁽⁷⁹⁾ un vai tas par to ir uzzinājis. Ja par Komisijas lēmumu notiek tiesvedība Savienības tiesās, noilguma perioda skaitīšana tiek apturēta līdz šā procesa beigām.
62. Procedūras regulas 17. panta 3. punkts paredz, ka "jebkāds atbalsts, attiecībā uz kuru ir beidzies noilguma termiņš, uzskatāms par pastāvošu atbalstu". Procedūras regulā paredzētais noilguma periods tikai liedz atgūt atbalstu, kas piešķirts vairāk nekā desmit gadus pirms Komisijas pirmās iejaukšanās ⁽⁸⁰⁾.

2.5 Valsts tiesību piemērošana un Komisijas atgūšanas lēmumu tūlītēja un efektīva izpilde

63. Procedūras regulas 16. panta 3. punktā ir kodificētas efektivitātes principa prasības ⁽⁸¹⁾. Atgūšanas pienākums ir izpildīts tikai tad, kad attiecīgā dalībvalsts ir faktiski atguvusi nesaderīgā atbalsta summu, ieskaitot atgūšanas procentus ⁽⁸²⁾ ("pilna atgūstamā summa").
64. Attiecīgā dalībvalsts var izvēlēties līdzekļus, kā izpildīt savu pienākumu atgūt atbalstu, ar noteikumu, ka tie atbilst efektivitātes principam ⁽⁸³⁾ un līdzvērtības principam ⁽⁸⁴⁾. Tas, vai attiecīgā dalībvalsts ir panākusi atgūšanas pienākuma tūlītēju un faktisku izpildi atbilstoši minētajiem principiem, ir jānovērtē katrā gadījumā atsevišķi ⁽⁸⁵⁾.

3. KOMISIJAS UN ATTIECĪGĀS DALĪBVALSTS LOMA

65. Gan Komisijai, gan attiecīgajai dalībvalstij ir būtiska loma atgūšanas lēmuma īstenošanā, un tām abām ir jāsekmē atgūšanas politikas efektīva izpilde. Pienācīga atgūšanas politikas īstenošana apvienojumā ar ciešu un proaktīvu sadarbību ļauj efektīvi novērst konkurences izkropļojumus iekšējā tirgū un sekmēt šā tirgus pilnā potenciāla atraisīšanu.

⁽⁷⁶⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 8. decembra spriedumu *France Télécom / Komisija*, C-81/10 P, ECLI:EU:C:2011:811, 82. punkts.

⁽⁷⁷⁾ Sk. Tiesas 1997. gada 20. marta spriedumu *Land Rheinland-Pfalz / Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, 34.–37. punkts.

⁽⁷⁸⁾ Piemēram, ja Komisija dalībvalstij nosūta informācijas pieprasījumu, noilguma periods tiek pārtraukts un laiku sāk skaitīt no jauna. Sk. Tiesas 2018. gada 26. aprīļa spriedumu *ANGED*, C-233/16, ECLI:EU:C:2018:280, 84. un 85. punkts.

⁽⁷⁹⁾ Sk. Tiesas 2005. gada 6. oktobra spriedumu *Scott/Komisija*, C-276/03 P, ECLI:EU:C:2005:590, 27. un 36. punkts.

⁽⁸⁰⁾ Tiesas 2019. gada 23. janvāra spriedums *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, ECLI:EU:C:2013:51, 52. punkts, un Pirmās instances tiesas 2002. gada 30. aprīļa spriedums *Gibraltārs/Komisija*, T-195/01 un T-207/01, ECLI:EU:T:2002:111, 130. punkts.

⁽⁸¹⁾ Sk. Tiesas 2014. gada 11. septembra spriedumu *Komisija/Vācija ("Biria Gruppe")*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, 39. un 41. punkts.

⁽⁸²⁾ Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2011. gada 6. oktobra spriedumu *Komisija/Itālija ("Venēcija un Kjudža II")*, C-302/09, ECLI:EU:C:2011:634, 38. un 39. punkts.

⁽⁸³⁾ Sk. Tiesas 2006. gada 5. oktobra spriedumu *Komisija/Frāncija ("Scott")*, C-232/05, ECLI:EU:C:2006:651, 49. punkts.

⁽⁸⁴⁾ Atbilstoši līdzvērtības principam valsts tiesību akti jāpiemēro nediskriminējošā veidā salīdzinājumā ar līdzīgām lietām, uz kurām attiecas tikai valsts tiesību akti. Sk. Tiesas 2002. gada 13. jūnija spriedumu *Nīderlande/Komisija*, C-382/99, ECLI:EU:C:2002:363, 90. punkts.

⁽⁸⁵⁾ Sk. Tiesas 2014. gada 11. septembra spriedumu *Komisija/Vācija ("Biria Gruppe")*, C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, 43. punkts.

3.1 Komisijas loma

66. Komisija atgūšanas lēmumos cenšas identificēt nesaderīgā atbalsta saņēmējus un kvantificēt atgūstamo atbalstu ⁽⁸⁶⁾, tādējādi palīdzot ātrāk īstenot atgūšanas lēmumus un atvieglot atgūšanas pienākuma izpildi. Ja tas nav iespējams, Komisija atgūšanas lēmumā apraksta metodiku, saskaņā ar kuru dalībvalstij ir jānosaka saņēmēji un jāaprēķina atgūstamā atbalsta summa ⁽⁸⁷⁾.
67. Saskaņā ar lojālas sadarbības principu Komisija palīdz attiecīgajai dalībvalstij īstenot atgūšanas lēmumu, cita starpā
- nosūtot izklājlapu paraugus attiecīgajai dalībvalstij informācijas sniegšanai par atbalsta saņēmējiem un atbalsta summām (sk. 24 un 25. punktu);
 - izvērtējot lūgumus pagarināt atgūšanas lēmuma izpildes termiņu (sk. 4.1. iedaļu);
 - organizējot ievirzes sanāksmi (sk. 4.2. iedaļu);
 - nodrošinot rīku atgūšanas procentu aprēķināšanai (sk. 111. punktu);
 - nosūtot darījumu konta līgumu paraugus, ko var izmantot atbalsta provizoriskai atgūšanai (sk. 118. punktu);
 - informējot attiecīgo dalībvalsti par atgūšanas procedūras provizorisko vai galīgo slēgšanu (sk. 4.9. iedaļu).

3.2 Dalībvalsts loma

68. Dalībvalstīm ir izšķiroša loma atgūšanas politikas efektivitātes nodrošināšanā. Konkrēti, iesniedzot precīzu un pilnīgu informāciju oficiālās izmeklēšanas gaitā saskaņā ar procedūras regulas 6. pantu, dalībvalstis var sekmēt tādu atgūšanas lēmumu pieņemšanu, kuri ir vieglāk izpildāmi un novērš vai samazina risku, ka atgūšana nav tūlītēja un efektīva. Dalībvalstis cita starpā var norādīt īpašus apstākļus, kas Komisijai to skatījumā būtu jāņem vērā, nosakot atgūšanas pienākuma izpildes termiņu (sk. 71. un 72. punktu).
69. Procedūras regulas 16. panta 1. punkts nosaka, ka attiecīgajai dalībvalstij ir jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai atgūtu atbalstu no saņēmēja. Atkarībā no attiecīgās dalībvalsts tiesību sistēmas atgūšanas procesā var būt iesaistītas vairākas vietējā, reģionālā vai valsts līmeņa iestādes. Dalībvalstij adresēts Komisijas lēmums ir saistošs visām šīs valsts iestādēm, tostarp tās tiesām ⁽⁸⁸⁾.
70. Tā kā šajā jomā nav konkrētu Eiropas Savienības tiesību normu, dalībvalstīm atgūšanas lēmumi jāīsteno, piemērojot valsts tiesību aktos paredzētos noteikumus un procedūras ⁽⁸⁹⁾. Katra dalībvalsts ir izraudzījusi struktūru, kas faktiski atbild par atgūšanas lēmuma īstenošanu, un dažas dalībvalstis valstī īstenojamā atgūšanas procesa koordināciju un pārraudzību ir uzticējušas vienai konkrētai struktūrai. Komisijas pieredze liecina, ka konkrētas koordinējošās struktūras pastāvēšana veicina atgūšanas lēmumu tūlītēju un efektīvu izpildi, jo nodrošina informācijas vākšanu un izplatīšanu valsts līmenī un stabilu kanālu saziņai ar Komisijas dienestiem.

⁽⁸⁶⁾ Individuālā atbalsta saņēmēju parasti noteikt nav grūti, savukārt ikviena nesaderīgas atbalsta shēmas saņēmēja noteikšana parasti sniegtas pāri Komisijas iespējām, nemaz nerunājot par piešķirtā atbalsta precīzo summu.

⁽⁸⁷⁾ Komisijai nav juridiska pienākuma atgūšanas lēmumā norādīt precīzu atgūstamo summu. Pietiek, ja Komisijas lēmumā tiek iekļauta informācija, kas dalībvalstij dod iespēju bez pārmērīgām grūtībām aprēķināt šo summu. Sk. Tiesas 2011. gada 28. jūlija spriedumu *Mediaset/Komisija*, C-223/10, C-403/10 P, ECLI:EU:C:2011:533, 126. punkts.

⁽⁸⁸⁾ Sk. Tiesas 1987. gada 21. maija spriedumu *Albako/BALM*, C-249/85, ECLI:EU:C:1987:245, 17. punkts. Sk. arī Tiesas 2019. gada 5. marta spriedumu *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 90. punkts.

⁽⁸⁹⁾ Sk. Tiesas 2002. gada 13. jūnija spriedumu *Niederlande/Komisija* ("degvielas uzpildes stacijas"), C-382/99, ECLI:EU:C:2002:363, 90. punkts.

4. ATGŪŠANAS LĒMUMA ĪSTENOŠANA

71. Ja Komisija secina, ka jau piešķirtais atbalsts ir nesaderīgs ar iekšējo tirgu un pieprasa tā atgūšanu, attiecīgajai dalībvalstij ir jāizbeidz šis atbalsts⁽⁹⁰⁾ un jāatgūst⁽⁹¹⁾ tas, attiecīgā gadījumā Komisijas noteiktajā termiņā ("atgūšanas termiņš"). Atgūšana pēc noteiktā atgūšanas termiņa neatbilst Eiropas Savienības tiesību aktu prasībām un nozīmē, ka atgūšanas lēmums nav izpildīts⁽⁹²⁾. Jebkurā gadījumā attiecīgajai dalībvalstij tik un tā ir pienākums īstenot nelikumīgā atbalsta atgūšanu un izbeigt Eiropas Savienības tiesību aktu pārkāpumu pēc iespējas drīz no atgūšanas termiņa apritēšanas.
72. Atgūšanas lēmumā Komisija attiecīgajai dalībvalstij nosaka divus termiņus: i) līdz kuram jāiesniedz precīza informācija par atgūšanas lēmuma izpildes pasākumiem, ko dalībvalsts plānojsi un jau īstenojusi (parasti 2 mēneši no lēmuma izsniegšanas), un ii) līdz kuram jāizpilda atgūšanas pienākums (parasti 4 mēneši no lēmuma izsniegšanas⁽⁹³⁾). Pirmajā termiņā dalībvalstij parasti ir jāiesniedz pilnīga informācija par saņēmēju identitāti, ja tie jau nav norādīti atgūšanas lēmumā, par atgūstamo summu un par valsts procedūru, kas piemērojama atgūšanas pienākuma izpildei.
73. Attiecīgā dalībvalsts var brīvi izvēlēties valsts procedūru, ko izmanto atgūšanas lēmuma īstenošanai, ja vien šī procedūra nodrošina atgūšanas lēmuma tūlītēju un efektīvu izpildi⁽⁹⁴⁾. Komisijas pieredze liecina, ka paātrinātas, specializētas administratīvās procedūras var būt ļoti efektīvas un ļauj dalībvalstīm pienācīgi izpildīt to pienākumus. Neatkarīgi no tā, kāda valsts procedūra izvēlēta atgūšanas lēmuma īstenošanai, kompetentajai iestādei vai tiesai ir pienākums nodrošināt pilnīgu Eiropas Savienības tiesību īstenošanu⁽⁹⁵⁾.

4.1 Lūgums pagarināt lēmuma izpildes termiņu

74. Ja dalībvalstij rodas grūtības izpildīt atgūšanas lēmumu noteiktajā termiņā, tai ir pienākums laikus iesniegt informāciju par šīm grūtībām Komisijai, lai tā varētu novērtēt situāciju, kā arī pienākums sniegt priekšlikumus par piemērotiem risinājumiem⁽⁹⁶⁾. Tie var ietvert priekšlikumu pagarināt atgūšanas termiņu.
75. Šādos gadījumos Komisijai un attiecīgajai dalībvalstij ir labticīgi jāsadarbjas, lai pārvarētu grūtības, vienlaikus pilnībā ievērojot Eiropas Savienības tiesību aktus⁽⁹⁷⁾. Tāpat attiecīgajai dalībvalstij jāiesniedz Komisijai visa informācija, kas ļautu tai konstatēt, ka izvēlētie līdzekļi nodrošinās atgūšanas lēmuma pareizu īstenošanu⁽⁹⁸⁾.
76. Komisija parasti pagarina lēmuma izpildes termiņu tikai izņēmuma gadījumos, ja dalībvalsts ar pārliecinošiem pierādījumiem pierāda, ka visi citi iespējamie pasākumi, kas varētu ļaut laikus īstenot Komisijas lēmumu, nebūtu efektīvi.
77. Pieprasījumu par atgūšanas termiņa pagarināšanu neapmierina, ja atgūšana kavējas dalībvalsts izvēlēto līdzekļu dēļ un konkrētajā gadījumā bija pieejamas ātrākas iespējas.
78. Pieprasījumus pagarināt atgūšanas termiņu pēc tā iestāšanās nevar apmierināt ar atpakaļejošu spēku⁽⁹⁹⁾ (sk. 71. punktu).

⁽⁹⁰⁾ Tas nozīmē, ka dalībvalstij jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai atjaunotu situāciju, kas pastāvēja pirms atbalsta piešķiršanas, tostarp, piemēram, anulējot līgumu. Sk. Tiesas 2011. gada 8. decembra spriedumu *Residex Capital IV*, C-275/10, ECLI:EU:C:2011:814, 45.–47. punkts.

⁽⁹¹⁾ Sk. Tiesas 1997. gada 20. marta spriedumu *Land Rheinland-Pfalz / Alcan Deutschland*, C-24/95, ECLI:EU:C:1997:163, 34. punkts.

⁽⁹²⁾ Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2010. gada 22. decembra spriedumu Komisija/Itālija ("Jaunie biržas sarakstos iekļautie uzņēmumi"), C-304/09, ECLI:EU:C:2010:812, 32. punkts.

⁽⁹³⁾ Atkarībā no lietas konkrētajiem apstākļiem Komisija var noteikt citādu atgūšanas termiņu. Skatīt 68. punktu.

⁽⁹⁴⁾ Sk. Tiesas 2014. gada 11. septembra spriedumu Komisija/Vācija ("*Biria Gruppe*"), C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193, 41. punkts.

⁽⁹⁵⁾ Sk. Tiesas 2019. gada 5. marta spriedumu *Eesti Pagar*, C-349/17, ECLI:EU:C:2019:172, 91. punkts.

⁽⁹⁶⁾ Sk. Tiesas 2017. gada 9. novembra spriedumu Komisija/Griekija ("*Larco*"), C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845, 29. punkts.

⁽⁹⁷⁾ Sk. Tiesas 2014. gada 20. marta spriedumu *Rousse Industry* / Komisija, C-271/13 P, ECLI:EU:C:2014:175, 78. punkts.

⁽⁹⁸⁾ Īstenošanas priekšlikumu piemēru skatīt Tiesas 2002. gada 12. decembra spriedumā Komisija/Vācija, C-209/00, ECLI:EU:C:2002:747, 40.–44. punkts.

⁽⁹⁹⁾ Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2015. gada 9. jūlija spriedumu Komisija/Francija ("*Lignes maritimes Marseille-Corse*"), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458, 45. punkts.

4.2 Ievirzes sanāksme

79. Komisija parasti drīz pēc atgūšanas lēmuma izsniegšanas organizē ievirzes sanāksmi ar attiecīgo dalībvalstu iestādēm. To pēc iespējas cenšas sarīkot viena mēneša laikā un jebkurā gadījumā pirms pirmā informācijas iesniegšanas termiņa, kas minēts 74. punktā.
80. Ievirzes sanāksmes mērķis ir atvieglot un paātrināt atgūšanas procesu, izveidojot uz sadarbību balstītas un pārredzamas attiecības starp Komisiju un attiecīgās dalībvalsts iestādēm. Komisija arī izskaidro, kādus instrumentus tā var piedāvāt dalībvalstij, lai atvieglotu atgūšanu.
81. Ievirzes sanāksmes laikā Komisija cenšas sniegt sākotnējās atsauksmes par atgūšanas stratēģiju un izpildes pasākumiem, kurus attiecīgā dalībvalsts ir plānojusi izmantot, lai nodrošinātu atgūšanas lēmuma izpildi.
82. Kaut arī piedalīšanās ievirzes sanāksmē nav obligāta, Komisija stingri iesaka dalībvalstīm izmantot šo iespēju, lai saņemtu norādījumus par galvenajiem atgūšanas aspektiem un laikus apzinātu iespējami nepieciešamos skaidrojumus.

4.3 To saņēmēju identificēšana, no kuriem jāatgūst atbalsts

83. Nelikumīgs atbalsts, kas atzīts par nesaderīgu ar iekšējo tirgu, jāatgūst no tiem saņēmējiem, kuri faktiski guvuši no tā labumu ⁽¹⁰⁰⁾. Ja atbalsta saņēmēji nav norādīti atgūšanas lēmumā, attiecīgajai dalībvalstij jāpārbauda katra attiecīgā uzņēmuma individuālā situācija ⁽¹⁰¹⁾.
84. Saskaņā ar LESD 345. pantu uz privātiem un valsts uzņēmumiem attiecas vieni un tie paši valsts atbalsta noteikumi, tādējādi nelikumīga atbalsta atgūšanas ziņā starp tiem nav nekādas atšķirības.

4.3.1 Uzņēmumu grupai piederoša atbalsta saņēmēja identificēšana

85. Parasti atbalsta saņēmēja identificēšana nav sarežģīta. Tomēr dažos gadījumos Komisijai var nākties vērtēt, kurš uzņēmums to tiem, kuri pieder uzņēmumu grupai, kas veido saimniecisku vienību, ir guvis labumu no konkrētā atbalsta.
86. Pat ja noteikti darījumi ir notikuši uzņēmumu grupā, Komisijai tomēr ir iespēja attiecināt atgūšanu uz tikai vienu atbalsta saņēmēju šīs grupas ietvaros. Tomēr Komisija atgūšanas lēmumā var arī secināt, ka grupas sastāvā ietilpst arī uzņēmumi, kas atbilstoši valsts tiesību aktiem uzskatāmi par nošķirtām juridiskajām personām, konkurences tiesību izpratnē veido vienu saimniecisko vienību ⁽¹⁰²⁾, kura ir guvusi labumu no konkrētā atbalsta. Komisija var arī nonākt pie secinājuma, ka labumu no konkrētā atbalsta ir guvuši arī citi šīs grupas uzņēmumi.
87. Gadījumā, kas minēts 86. punktā, atgūšanas lēmums var uzdot attiecīgajai dalībvalstij atgūt atbalstu ne tikai no uzņēmuma, kas tiešā veidā ir guvis labumu no tā, bet arī no visas uzņēmumu grupas, kas veido saimniecisku vienību, vai no dažām šai grupai piederošām juridiskām personām ⁽¹⁰³⁾, kuras arī ir guvušas labumu no šā atbalsta.
88. Īstenojot šādu atgūšanas lēmumu, attiecīgajai dalībvalstij jāpierāda Komisijai, ka tā ir pareizi atguvusi atbalstu vai nu no tiešā saņēmēja, vai no citiem uzņēmumiem, uz kuriem attiecināts atgūšanas pienākums.

4.3.2 Atgūšanas rīkojuma attiecināšana uz citu subjektu: saimnieciskā pēctecība

89. Ja atgūšanas lēmuma īstenošanas stadijā atbalstu no sākotnējā saņēmēja nevar atgūt un šis atbalsts ir nodots citam uzņēmumam, dalībvalstij būtu jāattiecinā atgūšana uz uzņēmumu, kas ir faktiski guvis priekšrocību darbību nodošanas rezultātā, un jānodrošina, ka atgūšanas pienākums netiek apiets ⁽¹⁰⁴⁾.

⁽¹⁰⁰⁾ Sk. Tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedumu Vācija/Komisija ("SMI"), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, 75. punkts.

⁽¹⁰¹⁾ Sk. Tiesas 2014. gada 13. februāra spriedumu Mediaset, C-69/13, ECLI:EU:C:2014:71, 22. punkts.

⁽¹⁰²⁾ Saskaņā ar Tiesas judikatūru, ja juridiski nodalītas fiziskās vai juridiskās personas ir uzskatāmas par vienu saimniecisko vienību, Eiropas Savienības konkurences tiesību piemērošanas nolūkā tās jāuzskata par vienu uzņēmumu. Sk. Tiesas 1984. gada 12. jūlija spriedumu Hydrotherm, C-170/83, ECLI:EU:C:1984:271, 11. punkts. Komisijai ir plaša rīcības brīvība, nosakot, vai grupas sastāvā ietilpst arī uzņēmumi valsts atbalsta tiesību izpratnē būtu jāuzskata par vienu saimniecisko vienību vai par dažādām personām. Sk. Vispārējās tiesas 2000. gada 29. jūnija spriedumu DSG/Komisija, T-234/95, ECLI:EU:T:2000:174, 124. punkts.

⁽¹⁰³⁾ Sk. Pirmās instances tiesas 2000. gada 29. jūnija spriedumu DSG/Komisija, T-234/95, ECLI:EU:T:2000:174, 124. punkts.

⁽¹⁰⁴⁾ Sk. Vispārējās tiesas 2010. gada 13. septembra spriedumu Grieķija/Komisija, T-415/05, T-416/05 un T-423/05, ECLI:EU:T:2010:386, 143.–146. punkts.

90. Tiesa ir izdalījusi divus veidus, kā var tikt nodotas uzņēmuma darbības. Tie ir i) visu aktīvu vai to daļas pārdošana, pēc kuras darbību vairs neveic tā pati juridiskā persona ("aktīvu pārdošanas darījums"); un ii) savu kapitāldaļu pārdošana, pēc kuras uzņēmums, kas guvis labumu no atbalsta, saglabā savu juridisko statusu un turpina veikt savu darbību ("kapitāldaļu pārdošanas darījums") ⁽¹⁰⁵⁾.

4.3.2.1 Aktīvu pārdošanas darījums

91. Ja nesaderīga atbalsta saņēmējs izveido jaunu uzņēmumu vai nodod savus aktīvus citam uzņēmumam, lai daļēji vai pilnībā turpinātu savu darbību, šo darbību turpināšana var pildzināt atbalsta radīto konkurences izkropļojumu. Līdz ar to jaunizveidotajam uzņēmumam vai aktīvu pircējam, kurš patur minēto priekšrocību, var prasīt atmaksāt attiecīgo atbalstu.
92. Aktīvu pārdošanas darījuma gadījumā Komisija katrā atsevišķā gadījumā novērtē saimniecisko pēctecību starp uzņēmumiem, izmantojot neizsmeļošu nekumulatīvu kritēriju kopumu. Konkrēti, Komisija var ņemt vērā šādus kritērijus ⁽¹⁰⁶⁾: i) nodošanas apjoms (aktīvi ⁽¹⁰⁷⁾) un pasīvi, darbaspēka un/vai vadības paturēšana); ii) nodošanas cena ⁽¹⁰⁸⁾; iii) kas ir pārdevēja un pircēja akcionāri vai īpašnieki; iv) laiks, kad notiek nodošana (sākotnējās izmeklēšanas laikā saskaņā ar procedūras regulas 4. pantu, oficiālās izmeklēšanas laikā saskaņā ar minētās regulas 6. pantu vai pēc atgūšanas lēmuma pieņemšanas); v) darījuma ekonomiskā loģika ⁽¹⁰⁹⁾.

4.3.2.2 Kapitāldaļu pārdošanas darījums

93. Nesaderīga atbalsta saņēmēja kapitāldaļu pārdošana trešai personai neietekmē saņēmēja pienākumu atmaksāt šādu atbalstu ⁽¹¹⁰⁾.
94. Ja tiek pārdotas nelikumīgu valsts atbalstu saņēmēja uzņēmuma kapitāldaļas, taču šis uzņēmums paliek tā pati juridiskā persona un turpina valsts atbalsta subsīdētās darbības, dalībvalstij ir jāatgūst atbalsts no šā uzņēmuma ⁽¹¹¹⁾. Reāli tieši šis uzņēmums saglabā priekšrocības salīdzinājumā ar konkurentiem.

⁽¹⁰⁵⁾ Sk. Tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedumu Vācija/Komisija ("SMI"), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, 78. un 84. punkts.

⁽¹⁰⁶⁾ Komisijai nav jāņem vērā ikviens no šiem kritērijiem. Attiecībā uz šo sk. Vispārējās tiesas 2012. gada 28. marta spriedumu *Ryanair*/Komisija, T-123/09, ECLI:EU:T:2012:164, 155. un 156. punkts.

⁽¹⁰⁷⁾ Attiecībā uz darījuma apjomu – principā pārdotajiem aktīviem nav jāaptver visi atbalsta saņēmēja īpašumā esošie aktīvi. Jo lielāka sākotnējās darījumdarbības daļa tiek nodota jaunajam subjektam, jo lielāka iespēja, ka saimnieciskā darbība, kas saistīta ar pārdotajiem aktīviem, turpina gūt labumu no nesaderīgā atbalsta. Sk. Komisijas 2014. gada 15. oktobra Lēmumu (ES) 2015/1826 par valsts atbalstu SA.33797 – (2013/C) (ex 2013/NN) (ex 2011/CP), ko Slovēģija sniegusi NCHZ, OV L 269, 15.10.2015., 71. lpp. Attiecībā uz saimniecisko pēctecību sk. Komisijas 2008. gada 17. septembra Lēmumu par valsts atbalstu N 321/08, N 322/08 un N 323/08 – Grieķija – *Vente de certains actifs d'Olympic Airlines/Olympic Airways Services*; Komisijas 2008. gada 12. novembra lēmumu par valsts atbalstu N 510/2008 – Itālija – *Alitalia* aktīvu pārdošana; Komisijas 2012. gada 4. aprīļa lēmumu SA.34547 – Francija – *Reprise des actifs du groupe SERNAM dans le cadre de son redressement judiciaire*.

⁽¹⁰⁸⁾ Ja aktīvus atklātā, pārrēķināmā, nediskriminējošā un beznosacījumu piedāvājumā pārdod pretendents, kas iesniedzis dāsnāko piedāvājumu, samaksāto cenu parasti uzskata par tirgus cenu. Komisija šo principu piemēroja tās 2014. gada 1. oktobra Lēmumā par valsts atbalstu SA.31550 (2012/C) (ex 2012/NN), ko Vācija īstenoja par labu *Nürburgring* kompleksam; Komisijas 2014. gada 27. marta Lēmumā par valsts atbalstu SA.34572 (13/C) (ex 13/NN), ko Grieķija piešķirusi uzņēmumam *Larco General Mining & Metallurgical Company S.A.*; Komisijas 2015. gada 7. maija Lēmumā par valsts atbalstu SA.35546 (2013/C) (ex 2012/NN), ko Portugāle sniegusi *Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A.*

⁽¹⁰⁹⁾ Komisija konstatēja saimniecisko pēctecību gadījumus, kad netika mainīta darījumdarbības pieeja, darbības joma vai ražošanas apjoms. Kā piemēru sk. Komisijas 2014. gada 15. oktobra Lēmumu (ES) 2015/1826 par valsts atbalstu SA.33797 – (2013/C) (ex 2013/NN) (ex 2011/CP), ko Slovēģija sniegusi NCHZ, OV L 269, 15.10.2015., 71. lpp. Un otrādi, gadījumos, kad tika pierādītas būtiskas izmaiņas darbībā vai darījumdarbības stratēģijā, Komisija atzina, ka saimnieciskās pēctecības nav. Sk. Komisijas 2014. gada 1. oktobra Lēmumu (ES) 2016/151 par valsts atbalstu SA.31550 (2012/C) (ex 2012/NN), ko Vācija īstenoja par labu *Nürburgring* kompleksam, OV L 34, 10.2.2016., 1. lpp., un Komisijas 2014. gada 1. oktobra Lēmumu (ES) 2016/152 par valsts atbalstu SA 27339 (12/C) (ex 11/NN), ko Vācija īstenojusi par labu Cvaibrikenes lidostai un aviokompānijām, kuras izmanto minēto lidostu, OV L 34, 10.2.2016., 68. lpp. Katrā ziņā attiecībā uz saimnieciskās pēctecības noskaidrošanu starp diviem uzņēmumiem tikai ekonomiskā loģika vien nav tikusi uzskatīta par izšķirīgo elementu.

⁽¹¹⁰⁾ Sk. Tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedumu Vācija/Komisija ("SMI"), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, 81. punkts.

⁽¹¹¹⁾ Sk. Tiesas 2015. gada 1. oktobra spriedumu *Electrabel* un *Dunamenti Erőmű* / Komisija, C-357/14 P, ECLI:EU:C:2015:642, 113. punkts.

4.3.2.3 Uzņēmumu apvienošanās un citas reorganizācijas

95. Papildus aktīvu pārdošanas un kapitāldaļu pārdošanas darījumiem dalībvalstij var nākties noteikt, no kura uzņēmuma atbalsts jāatgūst, ja notikusi uzņēmumu apvienošanās vai cita veida reorganizācija. Šādos gadījumos attiecīgajai dalībvalstij jāidentificē sākotnējā atbalsta saņēmēja tiesību pārņēmējs un atbalsts jāatgūst no šā subjekta ⁽¹¹²⁾.

4.3.3 Nodokļu pasākumu atbalsta saņēmēji

96. Attiecībā uz īpašo gadījumu, kad shēmas paredz nodokļu atvieglojumus, attiecīgajai dalībvalstij jāidentificē uzņēmumi, kas guvuši labumu no shēmas radītajām priekšrocībām, un atbalsts jāatgūst no šiem uzņēmumiem.
97. Identificējot saņēmēju, nav nozīmes tam, vai attiecīgais uzņēmums atbalsta pasākumu savā nodokļu deklarācijā ir atspoguļojis pareizi vai arī ir pārkāpis piemērojamos valsts noteikumus ⁽¹¹³⁾. Jautājums ir par to, vai uzņēmums ir guvis labumu no nodokļu atvieglojuma, kurš atzīts par valsts atbalstu, kas nav saderīgs ar iekšējo tirgu. Tūlītēju un efektīvu valsts atbalsta atgūšanu nedrīkst negatīvi skart valsts procedūras, ar ko novērš valsts nodokļu noteikumu nepareizu piemērošanu vai ļaunprātīgu izmantošanu.

4.4 Atgūstamo summu kvantificēšana

98. Ja atbalsta summa Komisijas lēmumā jau ir noteikta, dalībvalstij ir pienākums īstenot šo Komisijas pieņemto lēmumu. Ja dalībvalsts apstrīd noteikto atbalsta summu, strīds jāizskata Savienības tiesās. No tā izriet, ka dalībvalstij ir jāatgūst atbalsta summa, kas noteikta atgūšanas lēmumā, ja vien Vispārējā tiesa vai Tiesa nav šo lēmumu atcēlusi vai apturējusi tā izpildi.
99. Ja Komisija atgūšanas lēmumā precīzu atgūstamo atbalsta summu nav noteikusi, attiecīgajai dalībvalstij jākvantificē no katra saņēmēja atgūstamais atbalsts, pamatojoties uz atgūšanas lēmumā norādīto metodiku ⁽¹¹⁴⁾.
100. Principā Komisija pieprasa, lai dalībvalsts atgūtu visu atbalstu, izņemot, ja atbalsta piešķiršanas brīdī ir ievērotas spēkā esošās prasības, kas noteiktas: i) regulā, ar ko noteiktas atbalsta kategorijas atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot LESD 107. un 108. pantu ("grupu atbrīvojuma regula"); ii) regulā, ar ko paredzēts, ka noteikts publiskais atbalsts neatbilst visiem LESD 107. panta 1. punkta kritērijiem un tāpēc ir atbrīvots no paziņošanas, kas paredzēta LESD 108. panta 3. punktā ("*de minimis* regula"); iii) citā iepriekšējā Komisijas lēmumā ⁽¹¹⁵⁾.
101. Komisija var piekrist *de minimis* noteikuma piemērošanai atbalsta saņēmējam ar atpakaļejošu spēku šādos apstākļos:
- kopējam atbalsta apjomam jābūt mazākam par *de minimis* maksimālo robežu ⁽¹¹⁶⁾; šajā gadījumā nedrīkst izmantot vidējo summu uz vienu saņēmēju, jo tādējādi nevar garantēt, ka kopsumma nevienam uzņēmumam nepārsniedza minēto maksimālo robežu ⁽¹¹⁷⁾;
 - retrospektīvi pārbaudot *de minimis* atbalsta summu, kas piešķirta jebkuru triju finanšu gadu laikā, dalībvalstij būtu jāizvērtē katrs trīs gadu periods, kurā ietverts datums, kad tika piešķirts atbalsts, kuram it kā nebūtu jāpiemēro atgūšana ⁽¹¹⁸⁾; un

⁽¹¹²⁾ Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2018. gada 7. marta spriedumu *SNCF Mobilités* / Komisija, C-127/16 P, ECLI:EU:C:2018:165.

⁽¹¹³⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 14. jūlija spriedumu Komisija/Itālija ("*Tremonti bis*"), C-303/09, ECLI:EU:C:2011:483, 43. punkts.

⁽¹¹⁴⁾ Sk. Tiesas 2014. gada 13. februāra spriedumu *Mediaset*, C-69/13, ECLI:EU:C:2014:71, 21. punkts. Sk. arī 66. punktu iepriekš.

⁽¹¹⁵⁾ Piemēram, sk. Komisijas 2001. gada 11. jūlija Lēmumu par valsts atbalsta shēmu, ko Spānija piemērojusi dažiem jaunizveidotiem uzņēmumiem Alavā, OV L 314, 18.11.2002., 1. lpp., 90. apsvērums.

⁽¹¹⁶⁾ Sk. Vispārējās tiesas 2011. gada 20. septembra spriedumu *Regione autonoma della Sardegna* un citi / Komisija, T-394/08, T-408/08, T-453/08 un T-454/08, ECLI:EU:T:2011:493, 310.–312. punkts, kuru Tiesa atstāja spēkā ar 2013. gada 13. jūnija spriedumu *HGA* un citi / Komisija, C-630/11 P līdz C-633/11 P, ECLI:EU:C:2013:387.

⁽¹¹⁷⁾ Sk. Tiesas 2017. gada 13. septembra spriedumu Komisija/Belģija, C-591/14, ECLI:EU:C:2017:670, 46. punkts.

⁽¹¹⁸⁾ Piemēram, ja dalībvalsts 2018. gadā apgalvo, ka 2014. gada 31. decembrī piešķirto priekšrocību var retrospektīvi uzskatīt par *de minimis* atbalstu, šai dalībvalstij jāpierāda, ka, arī iekļaujot šo jauno *de minimis* atbalstu, attiecīgā maksimālā robeža nav pārsniegta nevienā no šādiem trīs gadu periodiem: 2012.–2014., 2013.–2015. un 2014.–2016. gadā. No tā izriet, ka Komisija var atļaut retrospektīvi ieskaitīt šo *de minimis* atbalstu tikai ar nosacījumu, ka ne reizi nav pārsniegta attiecīgā *de minimis* maksimālā robeža.

— jābūt izpildītiem visiem piemērojamajā regulā paredzētajiem nosacījumiem ⁽¹¹⁹⁾ (piemērojot retrospektīvi).

102. Aprēķinot atgūstamo summu, dalībvalsts var ņemt vērā arī to, vai saņēmējs par saņemto atbalstu ir maksājis nodokļus. Ja ir maksājis (t. i., bruto atbalsts nav vienāds ar neto atbalstu), dalībvalsts saskaņā ar saviem valsts nodokļu noteikumiem var ņemt vērā iepriekš saņemtos nodokļu maksājumus, atgūstot tikai neto summu, ko saņēmēmis atbalsta saņēmējs.
103. Savukārt, ja nelikumīga un nesaderīga atbalsta saņēmējs nav maksājis nodokļus par saņemto atbalstu (t. i., bruto atbalsts ir vienāds ar neto atbalstu), saņēmējam jāatmaksā saņemtā atbalsta bruto summa.
104. Jebkurā gadījumā attiecīgajai dalībvalstij jānodrošina, lai atbalsta saņēmējs nesaņemtu papildu nodokļu atvieglojumu, apgalvodams, ka atmaksājums ir samazinājis tā apliekamos ienākumus.

4.4.1 Nodokļu pasākumi

105. Attiecībā uz valsts atbalstu, kas piešķirts nodokļu atvieglojumu veidā, "agrākās situācijas atjaunošana nozīmē atgriešanos, cik vien iespējams, tādā situācijā, kāda būtu bijusi, ja attiecīgās darbības tiktu īstenotas, nepiešķirot nodokļa samazinājumu" ⁽¹²⁰⁾.
106. Tādā attiecīgajai dalībvalstij jāaprēķina pareizā nodokļu summa, kas uzņēmumam būtu bijusi jāmaksā, ja nebūtu nelikumīgā atbalsta pasākuma. Šā aprēķina pamatā var būt tikai agrāk faktiski izvēlētas iespējas, neņemot vērā alternatīvas, hipotētiskās izvēles, kas varēja būt pieejamas ⁽¹²¹⁾. Var ņemt vērā vienīgi automātiski piemērojamus atskaitījumus, kas paredzēti valsts un starptautiskajos tiesību aktos, ja tie piemērojami, vai arī atgūšanas lēmumā.
107. Piemēram, ja dalībvalsts izpilda atgūšanas lēmumu, palielinot atbalsta saņēmēja nodokļa bāzi, principā var piemērot citus nodokļu atvieglojumus, kas jau bija pieejami sākotnējā nodokļa maksāšanas termiņā ⁽¹²²⁾.
108. Ievērojot LESD 339. pantā un procedūras regulas 30. pantā noteikto pienākumu glabāt dienesta noslēpumu, šajā kontekstā nodokļu dokumentu konfidencialitāte nav pietiekams pamats prasīto pierādījumu neiesniegšanai.
109. Saskaņā ar valsts tiesību aktiem, lai iekasētu nodokļu summas (tostarp valsts atbalstu, kas piešķirts nodokļu atvieglojumu veidā), attiecīgās dalībvalsts nodokļu iestādēm pirms faktiskās atgūšanas var būt jāveic iekšējās nodokļu revīzijas. Šādas nodokļu revīzijas ir pieņemamas, ja i) tās nodrošina atgūšanu noteiktajā termiņā un ii) tiek ievērota atgūstamā atbalsta aprēķinu metodika, kas noteikta lēmumā.

4.4.2 Atgūšanas procentu aprēķināšana

110. Saskaņā ar procedūras regulas 16. panta 2. punktu atbalsts, kas jāatgūst atbilstoši atgūšanas lēmumam, ietver procentus, ko rēķina no dienas, kad atbalsts tika nodots saņēmējam, līdz tā atgūšanai ⁽¹²³⁾. Saskaņā ar īstenošanas regulu šie procenti jāaprēķina kā saliktie procenti ⁽¹²⁴⁾.

⁽¹¹⁹⁾ Kā noteikts Komisijas 2013. gada 18. decembra Regulā (ES) Nr. 1407/2013 par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. panta piemērošanu *de minimis* atbalstam, OV L 352, 24.12.2013., 1. lpp.

⁽¹²⁰⁾ Sk. Tiesas 2005. gada 15. decembra spriedumu *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, 117. punkts.

⁽¹²¹⁾ Sk. Tiesas 2005. gada 15. decembra spriedumu *Unicredito Italiano*, C-148/04, ECLI:EU:C:2005:774, 118.–119. punkts.

⁽¹²²⁾ Tādā gadījumā attiecībā uz citiem nodokļu atvieglojumiem jābūt izpildītiem šādiem nosacījumiem: i) tie nerada nekādu (jaunu) valsts atbalstu; ii) tie vienādi attiecas uz visiem nodokļu maksātājiem; iii) tos piemēro saskaņā ar noteikumu, kas bija spēkā nesaderīgā atbalsta piešķiršanas laikā; iv) uzņēmumiem, kas ir tiesīgi uz atvieglojumiem, tiem jābūt piemērojamiem automātiski (t. i., atvieglojuma piemērošanai nav nepieciešama dalībvalsts iepriekšēja atļauja un nodokļu maksātājam šī iespēja nav noteiktā laikā jāaktivizē).

⁽¹²³⁾ Ja atgūšanas lēmums ticis pārsūdzēts tiesā, atgūšanas procenti jāaprēķina arī par laiku, kad lēmuma izpilde bija apturēta ar tiesas rīkojumu vai tas bija atcelts ar pirmās instances tiesas spriedumu, kuru savukārt pēc tam atcēlusi Tiesa. Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2008. gada 12. februāra spriedumu *CELF* un *ministre de la Culture et de la Communication* ("CELF I"), C-199/06, ECLI:EU:C:2008:79, 56.–58. un 69. punkts.

⁽¹²⁴⁾ Atsauces un diskonta likmes (%) kopš 1997. gada 1. augusta tiek publicētas Komisijas Konkurences ģenerāldirektorāta tīmekļa vietnē.

111. Noteikt precīzu atgūstamo procentu summu ir attiecīgās dalībvalsts uzdevums. Lai atvieglotu šo uzdevumu, Komisija ir dalībvalstīm darījusi pieejamu rīku procentu aprēķināšanai saskaņā ar īstenošanas regulā paredzētajiem noteikumiem ⁽¹²⁵⁾.

4.5 Atgūšanas rīkojumu izsniegšana

112. Dalībvalstij, kurai adresēts atgūšanas lēmums, ir jāizdod rīkojums saņēmējam lēmumā noteiktajā termiņā atmaksāt atbalstu, kas nav saderīgs ar iekšējo tirgu. Lai nodrošinātu, ka tiek ievērotas procedūras regulas 16. panta 3. punktā noteiktās prasības, atgūšanas rīkojumu, ar ko pieprasa valsts atbalsta atmaksāšanu atgūšanas termiņā, ļoti svarīgi ir izsniegt nekavējoties (sk. 19. punktu).
113. Atgūšanas rīkojuma veids un iezīmes var atšķirties, tostarp atkarībā no piešķirējas iestādes, nesaderīgā atbalsta piešķiršanas veida un summas. Neskarot attiecīgās valsts tiesību sistēmas īpatnības, Komisijas pieredze liecina, ka atgūšanas rīkojumu standartizētas veidlapas un procedūras var veicināt savlaicīgu un efektīvu atgūšanas lēmumu izpildi.
114. Procedūras regulas atsaucē uz valsts tiesību aktiem arī nozīmē, ka principā ir piemērojami visi attiecīgās dalībvalsts tiesību sistēmas noteikumi un procedūras neatkarīgi no to avota. Tādējādi atbalsta saņēmējiem, kuru mītne vai pastāvīgā darbības vieta neatrodas attiecīgās dalībvalsts teritorijā, atgūšanas rīkojumu izsniegšanu var reglamentēt noteikumi un procedūras, kas paredzēti starptautiskajos nolīgumos vai starptautiskajās privāttiesībās, ko piemēro minētajā dalībvalstī.
115. Saskaņā ar lojālas sadarbības principu dalībvalstīm pēc iespējas drīz jābrīdina Komisija, ja tās paredz grūtības atgūšanas rīkojuma izsniegšanā.

4.6 Atgūšanas provizoriskā īstenošana

116. Ja atgūšanas lēmums ir apstrīdēts tiesā, dalībvalsts var pieņemt atgūstamā atbalsta provizorisku atmaksājumu.
117. Attiecīgā dalībvalsts var paredzēt provizorisko atgūšanu, ja tā ir piemērots veids, kā nodrošināt pilnīgu, kaut arī provizorisku to konkurences izkropļojumu novēršanu, ko radījis nesaderīgais atbalsts. Šajā nolūkā attiecīgajai dalībvalstij jānodrošina, ka saņēmējam zūd priekšrocība, kas saistīta ar nelikumīgo un nesaderīgo atbalstu. Attiecīgajai dalībvalstij būtu jāpamato Komisijai vajadzība pēc provizoriskajiem pasākumiem un jāiesniedz izsmēlošs plānoto provizorisko pasākumu apraksts.
118. Atgūšanas lēmuma provizorisko īstenošanu var nodrošināt, piemēram, saņēmējam pieprasot iemaksāt pilnu atgūstamo summu darījumu kontā ⁽¹²⁶⁾. Komisija ir gatava nodrošināt piemērotu darījumu konta līgumu paraugus. Dalībvalsts var arī iesniegt Komisijai savu speciālo darījumu konta līgumu, kas atbilst 117. punktā minētajiem nosacījumiem.
119. Turpretim galvojumu sniegšana par atgūstamās summas iemaksāšanu nākotnē nav piemērots provizoriskais pasākums, jo pa to laiku atbalsts paliek saņēmēja rīcībā.
120. Alternatīvi, ja to pieļauj valsts tiesību akti, saņēmējs var izvēlēties atmaksāt atbalsta summu un atgūšanas procentus dalībvalstij saskaņā ar īpašu klauzulu, ka atbalsts tiek atdots saņēmējam, ja notiekošās tiesvedības galīgais iznākums ir tam labvēlīgs.

⁽¹²⁵⁾ Piekļuve šim rīkam gan valsts, gan Eiropas Savienības līmenī tiek piešķirta pēc reģistrēšanās. Šī reģistrācija nodrošina, ka rīkam var piekļūt tikai attiecīgās dalībvalsts iestāžu un Komisijas dienestu pilnvarotās amatpersonas.

⁽¹²⁶⁾ Atbalsta kopsummas un atgūšanas procentu iemaksāšanu darījumu kontā var reglamentēt īpašs līgums, ko paraksta dalībvalsts, banka vai pilnvarnieks un atbalsta saņēmējs un ar ko puses vienojas, ka darījumu kontā iemaksātā summa tiks izmaksāta vienai vai otrai pusei atkarībā no tiesvedības galīgā iznākuma. Ja Savienības tiesu galīgais nolēmums atgūšanas lēmumu apstiprina tikai daļēji, samazinot atgūstamo summu, darījumu kontā esošie līdzekļi, tostarp iespējamā peļņa vai zaudējumi, jāpārskaita attiecīgajai dalībvalstij un atbalsta saņēmējam proporcionāli.

121. Izņēmuma gadījumos var izmantot arī citus provizoriskās īstenošanas veidus, ja tiek ievēroti iepriekš minētie principi. Ja nenotiek tūlītēja galīgā atgūšana, dalībvalstīm būtu jāizmanto savā tiesību sistēmā iekļautie noteikumi, kas ļauj iestādēm pieprasīt atbalsta provizorisku atmaksāšanu ⁽¹²⁷⁾, pat ja šie noteikumi nav paredzēti konkrēti valsts atbalsta atgūšanai ⁽¹²⁸⁾.

4.7 Alternatīvi atgūšanas veidi

122. Ja dalībvalsts atgūst atbalstu citā veidā, nevis ar naudas pārskaitījumu, tai jāiesniedz Komisijai informācija, kas ļauj novērtēt, vai izvēlētais veids nodrošina piemērotu lēmuma izpildi ⁽¹²⁹⁾. Komisija piekrīt alternatīviem atgūšanas veidiem tikai gadījumā, ja i) tie ir piemēroti instruments, kā atjaunot tirgus apstākļus, kurus ir izkropļojis nelikumīgā atbalsta pasākums; ii) Komisija un citas ieinteresētās personas var tos identificēt kā tādas ⁽¹³⁰⁾ un iii) dalībvalsts pierāda, ka tiem ir līdzvērtīga ietekme kā naudas pārskaitījumam.
123. Komisija regulāri saņem pieprasījumus akceptēt atgūšanu, kas īstenota alternatīvā veidā, piemēram, atgūstot atbalstu natūrā vai kompensējot valsts atbalsta prasījumus ar prasījumiem, kas atbalsta saņēmējam ir pret attiecīgo dalībvalsti.
124. Komisija var akceptēt atgūšanu natūrā tikai izņēmuma gadījumos, ja ir izpildīti 122. punktā minētie nosacījumi un attiecīgā dalībvalsts rīkojas saskaņā ar šādiem pamatprincipiem:
- aktīvu vērtība jānosaka objektīvi, lai Komisija varētu pārliecināties, ka šī vērtība ir līdzvērtīga atgūstamajai summai, ieskaitot attiecīgos atgūšanas procentus;
 - atgūšanai natūrā jābūt atļautai valsts tiesību akts. Dalībvalstij jāinformē Komisija par attiecīgajām valsts tiesību normām, kas paredz atgūšanu natūrā;
 - noteiktu laikposmu pēc lēmuma pieņemšanas (vismaz līdz šo aktīvu pilnīgai amortizācijai saskaņā ar standarta grāmatvedības noteikumiem) nedrīkst pieļaut, ka saņēmēja aktīvi tiek izmantoti saimnieciskās darbības veikšanai. Šajā jautājumā skatīt 92. punkta kritērijus, saskaņā ar kuriem novērtē saimnieciskās pēctecības esību.
125. Komisija var akceptēt prasījumu savstarpēju kompensēšanu tikai izņēmuma gadījumos, ja attiecīgā dalībvalsts rīkojas saskaņā ar šādiem pamatprincipiem:
- prasījumu savstarpējas kompensēšanas iespēja ir paredzēta valsts tiesību aktos ⁽¹³¹⁾;
 - kompensējamie prasījumi ir neapšaubāmi, par noteiktu summu un tiem ir iestāties termiņš; un
 - veicamie pasākumi ir pilnīgi pārredzami, proti, Komisija var pārliecināties, ka tie ir piemēroti atbalsta radīto konkurences izkropļojumu novēršanai.
126. Atgūšanas atlikšana vai maksājumi pa daļām pēc atgūšanas termiņa nozīmētu, ka atgūšanas pienākums netiek īstenots nekavējoties, tāpēc tie nav pieļaujami, pat ja maksimizētu attiecīgās dalībvalsts finansiālo ieguvumu (sk. 54. punktu).

⁽¹²⁷⁾ Piemēram, Francijas tiesību akti paredz, ka valsts tiesām jāprasa atbalsta provizoriska atmaksāšana (t. i., gaidot tiesvedības iznākumu pēc būtības), ja atbalsta atmaksāšanas pienākumu nevar nopietni apšaubīt. Šādu pagaidu maksājuma pieprasījumu (tā saukto *référé-provision*) var izsniegt, pamatojoties uz atgūšanas rīkojumu, kas izdots pēc Komisijas lēmuma.

⁽¹²⁸⁾ Piemēram, dažās dalībvalstīs nav noteikumu, kas ļautu par atgūšanu atbildīgajām iestādēm pieprasīt provizoriskus maksājumus saskaņā ar nodokļu tiesībām, taču tām ir līdzīga veida noteikumi civiltiesībās. Šādos gadījumos dalībvalstij būtu jāizmanto noteikumi, kas ļauj panākt lēmuma provizorisku īstenošanu, neatkarīgi no procedūras, kas izvēlēta tā izpildei.

⁽¹²⁹⁾ Sk. Tiesas 2009. gada 7. jūlija spriedumu Komisija/Griekija (*"Olympic Airways II"*), C-369/07, ECLI:EU:C:2009:428, 79. punkts.

⁽¹³⁰⁾ Sk. Tiesas 2002. gada 12. decembra spriedumu Komisija/Vācija, C-209/00, ECLI:EU:C:2002:747, 57. un 58. punkts.

⁽¹³¹⁾ Sk. Tiesas 2009. gada 7. jūlija spriedumu Komisija/Griekija (*"Olympic Airways II"*), C-369/07, ECLI:EU:C:2009:428, 68. punkts.

4.8 Maksātnespējas procedūras

127. Atbalsta saņēmējs, kas nespēj atmaksāt atbalstu un atgūšanas procentus, principā turas tirgū tikai tad, ja tas ir saņēmis atbalstu. Līdz ar to, lai retrospektīvi atjaunotu situāciju iekšējā tirgū, izslēdzot minēto atbalstu, šim atbalsta saņēmējam ir jāpamet iekšējais tirgus. Ja atbalsta saņēmējs pamet konkrēto tirgu, taču priekšrocība pilnībā vai daļēji tiek nodota tā juridiskajam un saimnieciskajam tiesību pārņēmējam, atgūšanas pienākums būtu jāattiecina uz minēto subjektu (sk. 4.3.2. iedaļu).
128. Lai atgūtu atbalstu no maksātnespējīga saņēmēja, dalībvalsts var uzlikt arestu saņēmēja aktīviem un izraisīt tā likvidāciju tikai tad, ja šis saņēmējs nespēj atmaksāt atbalstu, vai arī tā var veikt citus pasākumus, kas ļautu atgūt atbalstu saskaņā ar valsts tiesību aktiem⁽¹³²⁾. Šajā kontekstā atbalsta atgūšana tiesvedības ceļā ar mērķi panākt atbalsta saņēmēja likvidāciju principā nav uzskatāma par nesamērīgu iepretim LESD mērķiem⁽¹³³⁾. Tādējādi attiecīgajai dalībvalstij jāceļ prasība tiesā kā kreditori vai attiecīgi kapitāldaļu īpašnieci, ja tai ir šāds statuss⁽¹³⁴⁾.
129. No brīža, kad attiecībā uz atbalsta saņēmēju ir sāta maksātnespējas procedūra, iepriekšējās situācijas atjaunošana un atbalsta radīto konkurences izkropļojumu novēršana var tikt panākta, no atbalsta atgūšanas izrietošo prasījumu līdz atgūšanas termiņam reģistrējot saistību sarakstā⁽¹³⁵⁾. Tādā gadījumā pēc prasījuma reģistrēšanas jāseko i) pilnas atgūstamās summas atgūšanai vai, ja tas nav iespējams, ii) uzņēmuma likvidācijai un darbības galīgai izbeigšanai⁽¹³⁶⁾.
130. Attiecībā uz pirmo nosacījumu, kas minēts 129. punktā, attiecīgajai dalībvalstij jāreģistrē atgūstamā summa, t. i., nesaderīgais atbalsts plus atgūšanas procenti, kas uzkrājušies līdz atbalsta pilnīgai atmaksāšanai vai līdz agrākam datumam, ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem procentus visiem kreditoriem pārtrauc uzkrāt šajā agrākajā datumā (piemēram, maksātnespējas procedūras sākšanas dienā). Tā kā ar atgūšanas procentiem tiek atņemta finansiālā priekšrocība, ko radīja atbalsta pieejamība (sk. 16. punktu), un tādējādi šo procentu atgūšana kalpo tam pašam mērķim kā atbalsta pamatsummas atgūšana, dalībvalstīm atbalsta pamatsumma un atgūšanas procenti jāreģistrē ar vienādu rangu.
131. Attiecībā uz otro nosacījumu, kas minēts 129. punktā, dažas dalībvalstis paredz procedūras, kuru mērķis ir pārstrukturēt vai uz laiku daļēji vai pilnīgi turpināt maksātnespējīgu uzņēmumu darbību. Tomēr šādas procedūras nedrīkst piemērot, ja gadījumā, kad nav iespējams laikus atgūt pilnu atgūstamo summu, tās liedz likvidēt atbalsta saņēmēju un panākt tā darbības izbeigšanu⁽¹³⁷⁾.
132. Tādējādi, ja kreditoru komitejai tiek piedāvāts plāns, kas paredz atbalsta saņēmēja darbības turpināšanu, attiecīgās dalībvalsts iestādes drīkst atbalstīt šo plānu tikai tad, ja tas nodrošina atgūstamās summas pilnīgu atgūšanu noteiktajā atgūšanas termiņā. Dalībvalsts nevar daļēji atteikties no sava atgūšanas prasījuma, ja atbalsta saņēmējs turpina darbību pēc atgūšanas termiņa.
133. Ir iespējami gadījumi, kad atbalsta saņēmēja kapitāldaļu īpašnieki nolemj to brīvprātīgi likvidēt ārpus tiesas administrētas procedūras vai arī tiesas uzraudzībā. Neatkarīgi no izvēlētas procedūras ir piemērojami principi, kas izklāstīti šajā iedaļā.

⁽¹³²⁾ Sk. Tiesas 2018. gada 17. janvāra spriedumu Komisija/Grieķija (*"United Textiles"*), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12, 36. punkts.

⁽¹³³⁾ Sk. Tiesas 1990. gada 21. marta spriedumu Beļģija/Komisija (*"Tubemeuse"*), C-142/87, ECLI:EU:C:1990:125, 65. un 66. punkts.

⁽¹³⁴⁾ Sk. Tiesas 2018. gada 17. janvāra spriedumu Komisija/Grieķija (*"United Textiles"*), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12, 38. punkts.

⁽¹³⁵⁾ Tā kā atgūšana tiek veikta saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesībās paredzētajām procedūrām, valsts atbalsta prasījuma rangs saistību sarakstā reglamentē valsts tiesību akti, tomēr šim rangam ir jāatbilst efektivitātes un līdzvērtības principiem. Skatīt 64. punktu. Jebkurā gadījumā valsts atbalsta prasījuma rangs nevar būt zemāks kā parastiem nenodrošinātiem prasījumiem.

⁽¹³⁶⁾ Sk. Tiesas 2012. gada 11. decembra spriedumu Komisija/Spānija (*"Magefesa II"*), C-610/10, ECLI:EU:C:2012:781, 72. un 104. punkts.

⁽¹³⁷⁾ Attiecībā uz šo sk. Vispārējās tiesas 2014. gada 21. oktobra spriedumu Itālija/Komisija, T-268/13, ECLI:EU:T:2014:900, 62.–64. punkts.

134. Neviena attiecīgās dalībvalsts iestāde, tostarp tiesas, nedrīkst piemērot valsts maksātnespējas procedūru noteikumus vai valsts noteikumus par brīvprātīgu likvidāciju, ja tie, atstājot atgūstamo atbalstu saņēmēja rīcībā, nenodrošina tūlītēju un efektīvu Komisijas atgūšanas lēmuma izpildi. Tāpat Komisija uzskata, ka dalībvalstij ir jāapstrīd ikviens valsts tiesu pieņemts lēmums, kas pārkāpj Eiropas Savienības tiesību aktus ⁽¹³⁸⁾.
135. Atgūšanas pienākuma izpildes kontekstā atbalsta saņēmēju uzskata par likvidētu, kad tā darbība ir izbeigta un aktīvi un līdzdalības daļas ir pārdoti saskaņā ar tirgus nosacījumiem ⁽¹³⁹⁾. Kaut arī ir piemērojami valsts noteikumi, pārdošana jāveic atklātā, pārredzamā un nediskriminējošā procedūrā ⁽¹⁴⁰⁾. Aktīvi būtu jānovērtē neatkarīgam ekspertam. Kā liecina Komisijas pieredze, šīs prasības parasti ir izpildītas tādā maksātnespējas procedūrā, kas notiek tiesas uzraudzībā. Lai novērstu, ka atbalsta atmaksāšana gulstas uz aktīvu pircēju, dalībvalstij jāpārlicinās, ka nepastāv saimnieciskā pēctecība (sk. 4.3.2. iedaļu).

4.9 Atgūšanas procedūru provizoriskā un galīgā slēgšana

136. Pēdējos gados Komisija ir izstrādājusi iekšēju praksi attiecībā uz atgūšanas procedūru "provizorisko slēgšanu". To piemēro situācijās, kad dalībvalsts ir provizoriski īstenojusi atgūšanas lēmumu, bet to nevar uzskatīt par galīgi izpildītu sakarā ar: i) nepabeigtu tiesvedību Eiropas Savienības vai valsts līmenī; ii) procesā esošām valsts administratīvajām procedūrām, kas vēl var ietekmēt atgūšanas pienākuma izpildi; iii) vēl nepabeigtām maksātnespējas procedūrām, kurās valsts atbalsta atgūšanas prasījumi ir pienācīgi reģistrēti atbilstošajā prioritātes kategorijā.
137. Saskaņā ar lojālas sadarbības principu Komisija cenšas paziņot attiecīgajai dalībvalstij, kad tā provizoriski slēdz atgūšanas procedūru.
138. Pēc atgūšanas procedūras provizoriskās slēgšanas attiecīgajai dalībvalstij jāturpina iesniegt Komisijai informāciju un pierādījumus pēc tās pieprasījuma un vismaz reizi gadā, līdz Komisija secina, ka attiecīgā dalībvalsts ir pilnībā izpildījusi atgūšanas lēmumu.
139. Arī Komisija turpina informēt attiecīgo dalībvalsti par tās vērtējumu attiecībā uz procedūras statusu. Ar Komisijas dienestu vēstuli Komisija arī informē dalībvalsti par atgūšanas procedūras galīgo slēgšanu. Šajā posmā atgūšanas procedūra tiek izslēgta arī no valsts atbalsta lietu saraksta, kurā ietvertas vēl nepabeigtās atgūšanas procedūras un kurš tiek publicēts Komisijas Konkurences ģenerāldirektorāta tīmekļa vietnē ⁽¹⁴¹⁾.
140. Ne provizoriskā, ne galīgā atgūšanas procedūras slēgšana neliedz Komisijai vēlreiz veikt lietas dziļāku izskatīšanu vai sākt procedūru no jauna. Tas ir iespējams, ja parādās jauni fakti, kas maina apstākļus, kuru rezultātā Komisija slēdza lietu.

5. TIESVEDĪBA VALSTU TIESĀS

141. Saistībā ar atgūšanas lēmumu izpildi var rasties tiesvedības valstu tiesās ⁽¹⁴²⁾. Komisijas pieredze liecina, ka tiesvedība administratīvajās tiesās, ja tāda ir iespējama, nodrošina ātrāku atgūšanas rīkojumu izpildi nekā tiesvedība civiltiesās.
142. Var izšķirt divas galvenās ar atgūšanu saistītās tiesvedības kategorijas: i) prasības, ko ceļ atgūšanas iestāde, lūdzot izdot tiesas nolēmumu, ar kuru saņēmējs, kas nesadarbojas, tiek piespiests atmaksāt atbalstu; ii) prasības, ko ceļ saņēmēji, kas apstrīd atgūšanas rīkojumu, tostarp individuālos pasākumus atgūšanas nodrošināšanai.
143. Atgūšanas lēmuma īstenošanas nolūkā veikto valsts pasākumu apstrīdēšana tiesā rada lēmuma izpildes aizkavēšanās risku ⁽¹⁴³⁾.

⁽¹³⁸⁾ Attiecībā uz šo sk. Tiesas 2011. gada 17. novembra spriedumu Komisija/Itālija ("Nodarbinātības pasākumi II"), C-496/09, ECLI:EU:C:2011:740, 74. punkts.

⁽¹³⁹⁾ Sk. Tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedumu Vācija/Komisija ("SMI"), C-277/00, ECLI:EU:C:2004:238, 86. punkts.

⁽¹⁴⁰⁾ Attiecībā uz šo sk. Komisijas paziņojumu par Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta 1. punktā minēto valsts atbalsta jēdzienu, OV C 262, 19.7.2016., 1. lpp., 89.–96. punkts.

⁽¹⁴¹⁾ Sk.: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/recovery.html.

⁽¹⁴²⁾ Papildu informāciju par valstu tiesu lomu valsts atbalsta noteikumu piemērošanā skatīt Komisijas paziņojumā par valsts atbalsta tiesību normu piemērošanu valstu tiesās, OV C 85, 9.4.2009., 1. lpp., vai to grozošajos vai aizstājošajos tiesību aktos.

⁽¹⁴³⁾ Attiecīgā valsts tiesa var sadarbīties ar Komisiju, izmantojot sadarbības instrumentus, kas paredzēti procedūras regulas 29. panta 1. punktā.

144. Gadījumā, ja atbalsta saņēmējs, atsaukdamies uz atgūšanas lēmuma iespējamu nelikumīgumu, pieprasa pagaidu noregulējumu attiecībā uz valsts pasākumiem, kas veikti šā lēmuma īstenošanas nolūkā, valsts tiesai jāizvērtē, vai konkrētā lieta atbilst nosacījumiem, ko Tiesa noteikusi lietās *Zuckerfabrik* ⁽¹⁴⁴⁾ un *Atlanta* ⁽¹⁴⁵⁾. Saskaņā ar minēto judikatūru valsts tiesa var paredzēt pagaidu noregulējumu tikai gadījumos, kad ir izpildīti visi šādi nosacījumi ⁽¹⁴⁶⁾:

(i) tiesai ir nopietnas šaubas par Eiropas Savienības tiesību akta spēkā esību un, ja apstrīdētā tiesību akta spēkā esība jau netiek skatīta Tiesā, tā uzdod prejudiciālu jautājumu Tiesai ⁽¹⁴⁷⁾;

(ii) jautājums ir steidzams tādā ziņā, ka pagaidu noregulējums ir vajadzīgs, lai novērstu nopietnu un neatgriezenisku kaitējumu lietas dalībniekam, kurš pieprasa šos pasākumus;

(iii) valsts tiesa pienācīgi ņem vērā Eiropas Savienības intereses; un

(iv) izvērtējot visus minētos nosacījumus, tā ievēro Tiesas vai Vispārējās tiesas nolēmumus par Eiropas Savienības tiesību akta likumīgumu vai tādu pagaidu noregulējuma pasākumu piemērošanu, kuru mērķis ir līdzīga pagaidu noregulējuma nodrošināšana Eiropas līmenī.

145. Ja nav izpildīti 144. punktā minētie nosacījumi, attiecīgā dalībvalsts nolūkā pamatot lēmuma neizpildi nevar atsaukties uz pagaidu noregulējuma pasākumiem, ko pieņēmušas valsts tiesas ⁽¹⁴⁸⁾. Šajā kontekstā visu nosacījumu izpilde ir jāpierāda konkrētajai dalībvalstij ⁽¹⁴⁹⁾.

6. KOMISIJAS ATGŪŠANAS LĒMUMA NEIZPILDES SEKAS

146. Ja attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi atgūšanas lēmumu un nevar pierādīt izpildes absolūtu neiespējamību, Komisija var sākt pārkāpuma procedūru. Turklāt tā var paredzēt nosacījumu, ka jaunu, saderīgu atbalstu attiecīgajam saņēmējam vai saņēmējiem var izmaksāt tikai tad, kad atgūts iepriekšējais atbalsts, kas atzīts par nelikumīgu un nesaderīgu.

6.1 Pārkāpuma procedūra

147. LESD noteikumu pārkāpumi attiecībā uz valsts atbalstu ietekmē tirdzniecību un tieši kaitē citu tirgus dalībnieku interesēm attiecīgajos tirgos, jo tie nesāņem tāda veida atbalstu.

6.1.1 Prasības saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu

148. Ņemot vērā valsts atbalsta noteikumu lielo nozīmi konkurences aizsardzībā un iekšējā tirgus efektīvā darbībā, LESD 108. panta 2. punktā ir paredzēts, ka gadījumā, ja attiecīgā dalībvalsts atgūšanas lēmumu atgūšanas termiņā nav izpildījusi, Komisija var tieši vērsties Tiesā. Jāatzīmē, ka pretēji LESD 258. pantam LESD 108. panta 2. punktā nav paredzēta pirmstiesas procedūra ⁽¹⁵⁰⁾.

149. Lai vērstos Tiesā saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu, Komisijai vispirms jākonstatē, kurš pienākums, kas dalībvalstij uzdots ar atgūšanas lēmumu, nav izpildīts. Parasti atgūšanas lēmumā ir ietverti divu dažādu veidu pienākumi: i) informēt Komisiju par pasākumiem, kas veikti vai tiks veikti nolūkā īstenot lēmumu, un regulāri informēt Komisiju par lietas virzību pēc atgūšanas termiņa; ii) izpildīt pienākumu atgūt valsts atbalstu atgūšanas termiņā.

⁽¹⁴⁴⁾ Sk. Tiesas 1991. gada 21. februāra spriedumu *Zuckerfabrik Süderdithmarschen un Zuckerfabrik Soest / Hauptzollamt Itzehoe un Hauptzollamt Paderborn*, C-143/88 un C-92/89, ECLI:EU:C:1991:65, 23. un turpmākie punkti.

⁽¹⁴⁵⁾ Sk. Tiesas 1995. gada 9. novembra spriedumu *Atlanta Fruchthandelsgesellschaft* un citi (I) / *Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft*, C-465/93, ECLI:EU:C:1995:369, 51. punkts.

⁽¹⁴⁶⁾ Sk. Tiesas 2012. gada 29. marta spriedumu Komisija/Itālija ("Viesnīcu nozare Sardīnijā"), C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182, 48. punkts.

⁽¹⁴⁷⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 14. jūlija spriedumu Komisija/Itālija ("Tremonti bis"), C-303/09, ECLI:EU:C:2011:483, 46. punkts.

⁽¹⁴⁸⁾ Sk. Tiesas 2011. gada 6. oktobra spriedumu Komisija/Itālija ("Venēcija un Kjudža II"), C-302/09, ECLI:EU:C:2011:634, 50. punkts.

⁽¹⁴⁹⁾ Sk. Tiesas 2015. gada 17. septembra spriedumu Komisija/Itālija ("Venēcija un Kjudža II"), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, 50. punkts.

⁽¹⁵⁰⁾ Sk. Tiesas 2001. gada 3. jūlija spriedumu Komisija/Belģija, C-378/98, ECLI:EU:C:2001:370, 26. punkts.

150. Līdz ar to, ja tiek pārkāpts kāds no šiem pienākumiem vai jebkurš cits atgūšanas lēmumā noteiktais pienākums, var tikt celta prasība saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu. Pārkāpums ir konstatējams jau tad, ja attiecīgais pienākums nav izpildīts līdz atgūšanas termiņam, tomēr dalībvalstīm tik un tā ir pienākums izpildīt nelikumīgā atbalsta atgūšanu arī pēc minētā termiņa.
151. Atgūšanas pienākuma izpildi vērtē pēc rezultātiem. Lai novērstu atbalsta radīto konkurences izkropļojumu, dalībvalstīm ir jāpanāk pilnas atgūstamās summas faktiska atgūšana ⁽¹⁵¹⁾.
152. Gadījumā, ja atgūšana nav panākta, Komisija sistemātiski paredz tiesvedības sākšanu neatkarīgi no šīs neizpildes iemesliem ⁽¹⁵²⁾ un no valsts administrācijas vai struktūras, kas iekšējā līmenī ir atbildīga par atgūšanas pienākuma neizpildi ⁽¹⁵³⁾.
153. Lēmums celt prasību Tiesā ir Komisijas kompetencē. To pieņem katrā konkrētajā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā objektīvos apstākļus, dalībvalsts apņēmību rīkoties un pasākumus, kas jau veikti lēmuma īstenošanas nolūkā ⁽¹⁵⁴⁾. Komisija var ņemt vērā arī to, vai atbalsts ir jau daļēji atgūts, un, ja ir, — kādā apmērā (procentos).

6.1.2 Prasības saskaņā ar LESD 260. panta 2. punktu

154. LESD 260. panta 2. punktā ir noteikts, ka gadījumā, ja Komisija uzskata, ka dalībvalsts nav izpildījusi pienākumus, kas noteikti spriedumā saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu, Komisija var vērsties Tiesā, vispirms devusi šai valstij iespēju iesniegt apsvērumus.
155. Atsauces datums pārkāpuma esības novērtēšanai LESD 260. panta 2. punkta nozīmē ir termiņš, kas noteikts oficiālajā paziņojuma vēstulē, kura izsūtīta saskaņā ar LESD 260. panta 2. punkta pirmo daļu ⁽¹⁵⁵⁾.
156. LESD 260. panta 2. punktā paredzētās procedūras mērķis ir mudināt pienākumus neizpildījušo dalībvalsti izpildīt iepriekšējo spriedumu par pienākumu neizpildi un līdz ar to nodrošināt faktisku Eiropas Savienības tiesību piemērošanu. Šā mērķa sasniegšanai ir paredzētas abas šajā tiesību normā noteiktās sankcijas — naudas sods un kavējuma nauda.

⁽¹⁵¹⁾ Sk. Tiesas 2018. gada 17. janvāra spriedumu Komisija/Griekija (*"United Textiles"*), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12, 34. punkts, un Tiesas 2013. gada 24. janvāra spriedumu Komisija/Spānija (*"Magefesa"*), C-529/09, ECLI:EU:C:2013:31, 91. punkts. Protams, minētais neskar atgūšanas pienākuma iespējamās robežas; sk. 2.4. iedaļu.

⁽¹⁵²⁾ Minētais neattiecas uz pierādītu absolūtu neiespējamību atgūt attiecīgo atbalstu.

⁽¹⁵³⁾ Sk. Tiesas 2003. gada 30. septembra spriedumu *Köbler*, C-224/01, ECLI:EU:C:2003:513, 31.–33. punkts.

⁽¹⁵⁴⁾ Kopš 2007. gada atgūšanas paziņojuma pieņemšanas Tiesa ir pieņēmusi spriedumus vairākās lietās, kurās Komisija bija cēlusi prasību saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu. Sk. Tiesas 2018. gada 17. janvāra spriedumu Komisija/Griekija (*"United Textiles"*), C-363/16, ECLI:EU:C:2018:12; Tiesas 2017. gada 9. novembra spriedumu Komisija/Griekija (*"Larco"*), C-481/16, ECLI:EU:C:2017:845; Tiesas 2015. gada 9. jūlija spriedumu Komisija/Francija (*"Lignes maritimes Marseille-Corse"*), C-63/14, ECLI:EU:C:2015:458; Tiesas 2015. gada 6. maija spriedumu Komisija/Vācija (*"Deutsche Post"*), C-674/13, ECLI:EU:C:2015:302; Tiesas 2014. gada 11. septembra spriedumu Komisija/Vācija (*"Biria Gruppe"*), C-527/12, ECLI:EU:C:2014:2193; Tiesas 2014. gada 5. jūnija spriedumu Komisija/Itālija (*"Atbrīvojums no akcīzes nodokļa"*), C-547/11, ECLI:EU:C:2014:1319; Tiesas 2013. gada 12. decembra spriedumu Komisija/Itālija (*"Preferenciāls elektroenerģijas tarifs"*), C-411/12, ECLI:EU:C:2013:832; Tiesas 2013. gada 17. oktobra spriedumu Komisija/Itālija (*"Alcoa"*), C-344/12, ECLI:EU:C:2013:667; Tiesas 2013. gada 17. oktobra spriedumu Komisija/Griekija (*"Ellinikos Xrysos"*), C-263/12, ECLI:EU:C:2013:673; Tiesas 2013. gada 10. oktobra spriedumu Komisija/Itālija (*"Ixfin"*), C-353/12, ECLI:EU:C:2013:651; Tiesas 2013. gada 21. marta spriedumu Komisija/Itālija (*"Sardinia Ferries"*), C-613/11, ECLI:EU:C:2013:192; Tiesas 2012. gada 28. jūnija spriedumu Komisija/Griekija (*"Griekijas kuģu būvētavas I"*), C-485/10, ECLI:EU:C:2012:395; Tiesas 2012. gada 29. marta spriedumu Komisija/Itālija (*"Viesnīcu nozare Sardinijā"*), C-243/10, ECLI:EU:C:2012:182; Tiesas 2012. gada 1. marta spriedumu Komisija/Griekija (*"Ar nodokli neapliekamais rezerves fonds"*), C-354/10, ECLI:EU:C:2012:109; Tiesas 2011. gada 13. oktobra spriedumu Komisija/Itālija (*"New Interline"*), C-454/09, ECLI:EU:C:2011:650; Tiesas 2011. gada 6. oktobra spriedumu Komisija/Itālija (*"Venēcija un Kjodža II"*), C-302/09, ECLI:EU:C:2011:634; Tiesas 2011. gada 14. jūlija spriedumu Komisija/Itālija (*"Tremonti bis"*), C-303/09, ECLI:EU:C:2011:483; Tiesas 2011. gada 5. maija spriedumu Komisija/Itālija (*"Gadatirgi"*), C-305/09, ECLI:EU:C:2011:274; Tiesas 2011. gada 14. aprīļa spriedumu Komisija/Polija (*"Technologie Buczek"*), C-331/09, ECLI:EU:C:2011:250; Tiesas 2010. gada 22. decembra spriedumu Komisija/Slovākija (*"Frucona Košice"*), C-507/08, ECLI:EU:C:2010:802; Tiesas 2010. gada 22. decembra spriedumu Komisija/Itālija (*"Jaunie biržas sarakstos iekļautie uzņēmumi"*), C-304/09, ECLI:EU:C:2010:812; Tiesas 2008. gada 13. novembra spriedumu Komisija/Francija (*"CGI 44.f pants"*), C-214/07, ECLI:EU:C:2008:619; Tiesas 2008. gada 19. jūnija spriedumu Komisija/Vācija (*"Kahla/Thüringen"*), C-39/06, ECLI:EU:C:2008:349; Tiesas 2008. gada 14. februāra spriedumu Komisija/Griekija (*"Olympic Airways I"*), C-419/06, ECLI:EU:C:2008:89; Tiesas 2007. gada 6. decembra spriedumu Komisija/Itālija (*"Mesures urgentes en faveur de l'emploi"*), C-280/05, ECLI:EU:C:2007:753.

⁽¹⁵⁵⁾ Sk. Tiesas 2015. gada 17. septembra spriedumu Komisija/Itālija (*"Venēcija un Kjodža II"*), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611, 35. punkts.

157. Par sankcijām lemj Tiesa, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu (kas Tiesai nav saistošs). Šis sankciju priekšlikums saskaņā ar LESD 260. panta 2. punktu atbilst kritērijiem, kas noteikti Komisijas paziņojumā⁽¹⁵⁶⁾, kuru regulāri atjaunina. Saskaņā ar minēto paziņojumu, nosakot finansiālas sankcijas dalībvalstij, jāņem vērā trīs pamatkritēriji: i) pārkāpuma smagums; ii) pārkāpuma ilgums; iii) nepieciešamība nodrošināt, lai sankcija atturētu no turpmākiem pārkāpumiem. Komisija uzskata, ka atgūšanas pienākuma pārkāpums vienmēr ir smags pārkāpums⁽¹⁵⁷⁾.
158. Komisija sistemātiski paredz saskaņā ar LESD 260. panta 2. punktu vērsties Tiesā gadījumos, kad attiecīgā dalībvalsts nav izpildījusi spriedumu, kas pasludināts saskaņā ar LESD 108. panta 2. punktu⁽¹⁵⁸⁾.

6.2 Lietas “Deggendorf” judikatūra

159. Spriedumā lietā “Deggendorf” Tiesa sprieda, ka Komisija drīkst atzīt uzņēmuma atbalstu par saderīgu ar iekšējo tirgu tad, ja šis uzņēmums atmaksā iepriekšējo nelikumīgo atbalstu, jo jāņem vērā attiecīgo atbalsta pasākumu kumulatīvā ietekme⁽¹⁵⁹⁾.
160. Ja juridiski nodalītas fiziskās vai juridiskās personas ir uzskatāmas par vienu saimniecisko vienību, Eiropas Savienības konkurences tiesību piemērošanas nolūkā tās jāuzskata par vienu uzņēmumu. Tādos gadījumos, novērtējot iepriekšējo un plānoto jauno atbalsta pasākumu kumulatīvo ietekmi, Komisijai jāskata grupa, pie kuras pieder atbalsta saņēmējs⁽¹⁶⁰⁾.

7. NOBEIGUMA NOTEIKUMI

161. Šis paziņojums aizstāj 2007. gada atgūšanas paziņojumu.
162. Komisija var pārskatīt šo paziņojumu, pamatojoties uz turpmākām būtiskām izmaiņām tās praksē attiecībā uz valsts atbalsta atgūšanu vai attiecīgām izmaiņām spēkā esošajos Eiropas Savienības noteikumos vai judikatūrā.
163. Jautājumos par valsts atbalsta atgūšanu dalībvalstu iestādes var sazināties ar Komisijas vienoto kontaktpunktu, rakstot uz comp-recovery-state-aid@ec.europa.eu.

⁽¹⁵⁶⁾ Komisijas paziņojums par EK Līguma 228. panta piemērošanu, SEC(2005)1658, OV C 126, 7.6.2007., 15. lpp., ievērojot grozījumus un atjauninājumus ar paziņojumiem, kas publicēti Komisijas tīmekļa vietnē.

⁽¹⁵⁷⁾ Sk. Tiesas 2014. gada 13. maija spriedumu Komisija/Spānija (“Basku fiskālais atbalsts”), C-184/11, ECLI:EU:C:2014:316, 69. punkts.

⁽¹⁵⁸⁾ Kopš 2007. gada atgūšanas paziņojuma pieņemšanas Tiesa ir pieņēmusi spriedumus vairākās lietās, kurās Komisija bija cēlusi prasību saskaņā ar LESD 260. panta 2. punktu. Sk. Tiesas 2018. gada 14. novembra spriedumu Komisija/Grieķija (“Grieķijas kuģu būvētavas II”), C-93/17, ECLI:EU:C:2018:903; Tiesas 2015. gada 17. septembra spriedumu Komisija/Itālija (“Venēcija un Kjodža II”), C-367/14, ECLI:EU:C:2015:611; Tiesas 2011. gada 17. novembra spriedumu Komisija/Itālija (“Nodarbinātības pasākumi II”), C-496/09, ECLI:EU:C:2011:740; Tiesas 2014. gada 13. maija spriedumu Komisija/Spānija (“Basku fiskālais atbalsts”), C-184/11, ECLI:EU:C:2014:316; Tiesas 2009. gada 7. jūlija spriedumu Komisija/Grieķija (“Olympic Airways II”), C-369/07, ECLI:EU:C:2009:428; Tiesas 2012. gada 11. decembra spriedumu Komisija/Spānija (“Magesa II”), C-610/10, ECLI:EU:C:2012:781. Visos šajos spriedumos, izņemot lietu “Basku fiskālais atbalsts”, Tiesa noteica gan naudas sodu, gan kavējuma naudu. Proti, lietā “Grieķijas kuģu būvētavas” Tiesa noteica kavējuma naudu 7 294 000 EUR apmērā par katru sešu mēnešu periodu, kurā nav īstenoti Tiesas sprieduma izpildei nepieciešamie pasākumi, un naudas sodu 10 miljonu EUR apmērā; lietā “Venēcija un Kjodža II” Tiesa noteica kavējuma naudu 12 miljonu EUR apmērā par katru sešu mēnešu periodu, kurā nav īstenoti Tiesas sprieduma izpildei nepieciešamie pasākumi, un naudas sodu 30 miljonu EUR apmērā; lietā “Nodarbinātības pasākumi II” Tiesa noteica kavējuma naudu kā summu, kas aprēķināta, reizinot pamatsummu 30 miljonu EUR apmērā ar procentuālo īpatnību, ko veido nelikumīgais atbalsts, kas attiecīgā perioda beigās vēl nav atgūts vai par ko nav pierādījumu, ka tas būtu atgūts, attiecībā pret kopējo summu, kas vēl nebija atgūta sprieduma pasludināšanas datumā, par katru sešu mēnešu periodu, kurā nav īstenoti Tiesas sprieduma izpildei nepieciešamie pasākumi saskaņā ar LESD 108. pantu (68. punkts), un naudas sodu 30 miljonu EUR apmērā (97. punkts); lietā “Basku fiskālais atbalsts” Tiesa noteica naudas sodu 30 miljonu EUR apmērā (84. punkts); lietā “Olympic Airways II” Tiesa noteica kavējuma naudu 16 000 EUR apmērā par katru kavējuma dienu Tiesas sprieduma izpildei nepieciešamo pasākumu īstenošanā (127. punkts) un naudas sodu 2 miljonu EUR apmērā (150. punkts); lietā “Magesa II” Tiesa noteica kavējuma naudu 50 000 EUR apmērā par katru kavējuma dienu Tiesas sprieduma izpildei nepieciešamo pasākumu īstenošanā (136. punkts) un naudas sodu 20 miljonu EUR apmērā (148. punkts).

⁽¹⁵⁹⁾ Sk. Tiesas 1997. gada 15. maija spriedumu TWD/Komisija, C-355/95 P, ECLI:EU:C:1997:241, 25. un 26. punkts.

⁽¹⁶⁰⁾ Sk. Pirmās instances tiesas 2009. gada 8. septembra spriedumu *AceaElectrabel*/Komisija, T-303/05, ECLI:EU:T:2009:312, 163. punkts, ko Tiesa atstāja spēkā ar 2010. gada 16. decembra spriedumu *AceaElectrabel*/Komisija, C-480/09 P, ECLI:EU:C:2010:787.